अथ दुर्गा सप्तशती प्रारम्भः
373
मूल्य १)

अथ दुर्गा सप्तशती प्रारम्भः
373
मूल्य १)

विषयानुक्रमः ।

ॐनमश्चण्डिकायै ।

अथ प्रयोगविधिः ।

ॐगणाधिपतये नमः॥अथ प्रयोगान्तराणि कात्यायनीतन्त्रोक्तानि प्रतिश्लोकमाद्यन्तयोः प्रणवं जपेन्मन्त्रसिद्धिः॥१॥ अग्रे सर्वत्र श्लोकपदं मन्त्रोपलक्षणम् स प्रणवमनुलोमव्याहृतित्रयमादौ अन्ते तु विलोमं तदित्येवं प्रतिश्लोकं कृत्वा शतावृत्तिपाठेऽतिशीघ्रं सिद्धिः॥२॥ प्रतिश्लोकमादौ जातवेदस इत्यृचं पठेत्सर्व

कार्यसिद्धिः ॥ ३ ॥ अपमृत्युवारणाय त्र्यम्बकमन्त्रं पठेत् । आदावन्ते च शतमित्यर्थः प्रतिश्लोकं तन्मंत्रजप इत्यन्यत्र ॥४॥ प्रतिश्लोकं शूलेन पाहि नो देवीति पाठादपमृत्युनाशः अस्य केवलस्यापि श्लोकस्य लक्षमयुतं सहस्रं सशतं वा जपे अपमृत्युवारणम् ॥५॥ प्रतिश्लोकं शरणागतदीनार्तेतिश्लोकं पठेत्सर्वकार्यसिद्धिः॥६ ॥ प्रतिश्लोकं करोतु सा नः शुभेत्यर्द्धं पठेत्सर्वकार्यसिद्धिः॥७॥ स्वाभीष्टवरप्राप्तये एवं देव्या वरं लब्ध्वेति

श्लोकं पठेत् ॥ ८ ॥ सर्वापत्तिवारणाय प्रतिश्लोकं दुर्गे स्मृतेति पठेत् अस्य केवलस्यापि श्लोकस्य कार्यानुसारेण लक्षमयुतं सहस्रं शतं वा जपः॥९॥ सर्वबाधेत्यस्य लक्षजपे प्रतिश्लोकपाठे वा श्लोकोक्तं फलम् ॥ १० ॥ इत्थं यदा यदा बाधेति श्लोकजपे महामारीशान्तिः ॥ ११ ॥ ततो वव्रे नृपो राज्यमितिमन्त्रत्रये जपे पुनः स्वराज्यलाभः ॥ १२ ॥ हिनस्ति दैत्यतेजांसीत्यनेन सदीपबलिदाने घण्टाबन्धने च बालग्रहशान्तिः ॥ १३ ॥ आ

वृत्तिमनुलोमेन पठित्वा ततो विपरीतक्रमेण द्वितीया
मनुलोमेन तृतीयामित्येवमावृत्तित्रयेण शीघ्रकार्यसि
द्धिः ॥ १४ ॥ सर्वापत्तिवारणाय दुर्गे स्मृतेत्यर्द्धं ततो य
दन्ति यच्च दूरके इत्यृचं तदन्ते दारिद्र्यदुःखेत्यर्द्धमेव
कार्यानुसारेण लक्षमयुतं सहस्रं शतं वा जपः ॥ १५ ॥
कांसोस्मीत्यृचं प्रतिश्लोकं पठेल्लक्ष्मीप्राप्तिः ॥ १६ ॥
प्रतिश्लोकमनृणा अस्मिन्नित्यृचं पठेदृणपरिहारः ॥
१७ ॥ मारणार्थमेवमुक्त्वा समुत्पत्त्येति श्लोकं प्रति

दु.प्र.
५

श्लोकं पठेन्मारणोक्तावृत्तिभिः फलसिद्धिः॥१८॥ज्ञानि
नामपि चेतांसि इति श्लोकजपमात्रेण सद्यो मोहनमि
त्यनुभवसिद्धम् प्रतिश्लोकं तच्छ्लोकपाठे त्ववश्यम्॥
१९॥ रोगानशेषानिति श्लोकस्य प्रतिश्लोकं पाठे स्रक
लरोगनाशः तन्मात्रजपेऽपि सः॥ २०॥ इत्युक्ता सा
तदा देवी गम्भीरेतिश्लोकस्य प्रतिश्लोकं पाठे पृथग्जपे
वा विद्याप्राप्तिर्वाग्वैकृतनाशश्च ॥ २१ ॥ भगवत्या कृतं
सर्वमित्यादि द्वादशोत्तरशताक्षरो मन्त्रः सर्वकामदः स

र्वापत्तिवारणश्च ॥२२॥ देवि प्रपन्नार्तिहरे इति श्लोक स्य यथाकार्यं लक्षायुतसहस्रशतान्यतमसंख्यया जपे प्रतिश्लोकं पाठे वा सर्वापन्निवृत्तिः सर्वकामाप्तिश्च एषु प्रयोगेषु प्रतिश्लोकं दीपाग्रे केवलमेव नमस्करणेऽति शीघ्रं सिद्धिः प्रतिश्लोकं कामबीजसम्पुटितस्य एकच त्वारिंशद्दिनं त्रिरावृत्तौ सर्वकामसिद्धिः ॥ २३ ॥ एक विंशतिदिनपर्यन्तमुक्तरीत्या प्रत्यहं द्वादशावृत्तौ वशीक रणम् ॥ २४ ॥ मायाबीजसम्पुटितस्य फट्पल्लवसहित

स्य सप्तदिनपर्यन्तं त्रयोदशावृत्तावुच्चाटनसिद्धिः ॥२५॥
त इस्यामेव दिनचतुष्टयमेकादशावृत्तौ सर्वोपद्रवनाशः॥
२६ ॥ एकोनपञ्चाशद्दिनपर्यन्तं प्रतिश्लोकं श्रीबीजस
म्पुटितस्य पञ्चदशावृत्तौ लक्ष्मीप्राप्तिः ॥ २७ ॥ प्रति
श्लोकं वाग्बीजसम्पुटितस्य शतावृत्त्या विद्याप्राप्तिः ॥
२८ ॥ अथ शतचण्डीविधिः ॥ शङ्करस्य भवान्या वा
प्रासादनिकटे शुभम् । मण्डपं द्वारवेदाढ्यं कुर्यात्सध्वज
तोरणम् ॥१॥ तत्र कुण्डं प्रकुर्वीत प्रतीच्यां मध्यतोपि

वा । स्नात्वा नित्यक्रियां कृत्वा वृणुयाद्दशवाडवान् ॥२॥
जितेन्द्रियान्सदाचारान् कुलीनान्सत्यवादिनः । वाडवा
ब्राह्मणाः ॥ व्युत्पन्नाँश्चण्डिकापाठरताँल्लज्जादयावतः ॥
३ ॥ मधुपर्कविधानेन स्वर्णवस्त्रादिदानतः । जपार्थ
मासनं मालां दद्यात्तेभ्योपि भोजनम् ॥ ४ ॥ ते हवि
ष्यान्नमश्नन्तो मन्त्रार्थगतमानसाः । भूमौ शयानाः प्र
त्येकं जपेयुश्चण्डिकास्तवम् ॥ ५ ॥ मार्कण्डेयपुराणोक्तं
दशकृत्वः सचेतसः । नवार्णं चण्डिकामन्त्रं जपेयुश्चायु

तं पृथक् ॥ ६ ॥ पृथक्सम्पुटीकरणादितिशेषः प्रत्येकं ब्राह्मणैरयुतजपः कार्यः अष्टमीनवमीचतुर्दशीपौर्णमासीषु यथा शतावृत्तिसमाप्तिर्भवति तथारम्भः कर्तव्य इति सांप्रदायिकाः ॥ यजमानः पूजयेच्च कन्याया नवकं शुभम् । द्विवर्षाद्या दशाब्दान्ताः कुमारीः परिपूजयेत् ॥ तासां क्रमेण नामानि कुमारी १ त्रिमूर्तिः २ कल्याणी ३ रोहिणी ४ कालिका ५ शाम्भवी ६ दुर्गा ७ चण्डिका ८ सुभद्रा ९ इतिनाममन्त्रैस्तासां पूजा तत्र हीनाधिकाङ्गी

कुष्ठव्रणयुता अन्धा काणा कुरूपा केकरा कुबरी लोम
युग्देहा दासीजा रोगिणीत्येवमाद्या वर्ज्याः ॥ विप्रां सर्वे
ष्टसंसिद्धै यशसे क्षत्रियोद्भवाम् । वैश्यजां धनलाभाय
पुत्राप्त्यै शूद्रजां यजेत् ॥ गन्धपुष्पधूपदीपभक्ष्यभो
ज्यैर्यथाशक्तिवस्त्राभरणैश्च पूजयेत् ॥ द्विवर्षा सा कुमा
र्युक्ता त्रिमूर्तिर्हायनत्रिका । चतुरब्दा तु कल्याणी पञ्च
वर्षा तु रोहिणी ॥ षडब्दा कालिका प्रोक्ता चण्डिका
सप्तहायना । अष्टवर्षा शाम्भवी स्यात् दुर्गा तु

नवहायना ॥ सुभद्रा दशवर्षोक्ताः नाममन्त्रैः प्रपूजयेत् ।
तासामावाहने मन्त्रः प्रोच्यते शङ्करोदितः ॥ मन्त्राक्षर
मयीं लक्ष्मीं मातणां रूपधारिणीम् । नवदुर्गात्मिकां
साक्षात्कन्यामावाहयाम्यहम् ॥ कुमारिकादिकन्यानां
पूजामन्त्रान्ब्रुवेऽधुना । जगत्पूज्ये जगद्वन्द्ये सर्वशक्ति
स्वरूपिणि ॥ पूजां गृहाण कौमारि जगन्मातर्नमोऽस्तु
ते । त्रिपुरां त्रिपुराधारां त्रिवर्षां ज्ञानरूपिणीम् ॥ त्रैलो
क्यवन्दितां देवीं त्रिमूर्तिं पूजयाम्यहम् । कालात्मिकां क

लातीतां कारुण्यहृदयां शिवाम् ॥ कल्याणजननीं देवीं कल्याणीं पूजयाम्यहम् । अणिमादिगुणाधारामकाराद्यक्षरात्मिकाम् ॥ अनन्तशक्तिकां लक्ष्मीं रोहिणीं पूजयाम्यहम् । कामचारीं शुभां कान्तां कालचक्रस्वरूपिणीम् ॥ कामदां करुणोदारां कालिकां पूजयाम्यहम् । चण्डवीरां चण्डमायां चण्डमुण्डप्रभञ्जनीम् ॥ पूजयामि सदा देवीं चण्डिकां चण्डविक्रमाम् । सदानन्दकरीं शान्तां सर्वदेवनमस्कृताम् ॥ सर्वभूतात्मिकां

लक्ष्मीं शाम्भवीं पूजयाम्यहम् । दुर्गमे दुस्तरे कार्ये भव
दुःखविनाशिनीम्॥पूजयामि सदा भक्त्या दुर्गां दुर्गार्ति
नाशिनीम् । सुन्दरीं स्वर्णवर्णाभां सुखसौभाग्यदायिनी
म् ॥ सुभद्रजननीं देवीं सुभद्रां पूजयाम्यहम् । एतैर्मन्त्रैः
पुराणोक्तैस्तांतां कन्यां समर्चयेत्॥ (इति पूजनं कुमारि
काणाम्) वेद्यां विरचिते रम्ये सर्वतोभद्रमण्डले ।
घटं संस्थाप्य विधिना तत्रावाह्याचर्येच्छिवाम् ॥ तदग्रे
कन्यकाश्चापि पूजयेद् ब्राह्मणानपि । उपचारैस्तु विवि

धैर्नवार्णावरणान्यपि ॥ ॐकारः प्रथमं पीठं पूर्णपीठ
मतः परम् । तृतीयं कामपीठं च पूजयेत्सम्प्रदायतः ॥
पूर्वादिदिक्षु पीठस्य गणेशादि चतुष्टयम् । गणेश
क्षेत्रपालौ च पादुके वटुकास्त्रयः ॥ आग्नेय्यादिचतु
र्दिक्षु पूज्यं देवी चतुष्टयम् । जया च विजया चैव जयन्ती
चापराजिता ॥ पूर्वोक्तमन्त्रे पूर्वकोणे सरस्वतीसहितो
ब्रह्मा श्रीसहितो विष्णुर्नैर्ऋत्यामुमया शिवो वायव्यां
षट्कोणे चक्रमध्यस्थमध्यबीजे श्रीमहालक्ष्मी ह्रीं महा

काली ऐं महासरस्वतीदक्षिणावामयोः उदक्सिंहो द
क्षिणे महिषः षट्कोणेषु नन्दजारक्तदन्तिकाशाकम्भरी
दुर्गाभीमाभ्रामर्यः सबिन्दुनामाद्यवर्णताराद्याश्चासां
नाममन्त्रः पूजादौ तारः प्रणव अष्टत्रयेषु ब्रह्माणी मा
हेश्वरी कौमारीवैष्णवीवाराहीनारसिंह्यथैन्द्रीचामुण्डा
उक्तरीत्या नाममन्त्रैः पूज्याः ततो विष्णुमायादिचतुर्विं
शतिदेवताः प्रागादिक्रमेण केसरेषु पूज्याः प्रतिपत्रञ्च
केसरत्रयम् ताश्च विष्णुमाया १ चेतना २ बुद्धि ३

निद्रा ४ क्षुधा ५ छाया ६ शक्ति ७ तृष्णा ८ क्षान्ति ९ जाति १० लज्जा ११ शान्ति १२ श्रद्धा १३ कान्ति १४ लक्ष्मी १५ धृति १६ वृत्ति १७ स्मृति १८ दया १९ तुष्टि २० पुष्टि २१ मातृ २२ भ्रान्ति २३ चिति २४ रूपा एतावत्यः सप्तशतीस्तवे पञ्चमेऽध्याये आसां चतुर्विंशतीनां न पाठ इति न भ्रमितव्यम् कात्यायनीतन्त्रविरोधात् ॥ नालमूलेतुसम्पूज्यमाधवादिचतुष्टयम् । आधारः कूर्मशेषौ च चतुर्थी पृथिवी नृप । गृहकोणेषु गणेशः

क्षेत्रपालो वटुको योगिन्यः प्रागादिदिक्षु इन्द्राद्याश्चेति
एवं चतुर्दिनं कुर्यात्तत्र प्रथमेह्नि एकावृत्तिर्द्वितीये द्वे तृ
तीये तिस्रश्चतुर्थे चतस्र इति पञ्चमे होमः होमद्रव्याणि
पायसान्नैस्त्रिमध्वक्तैर्द्राक्षारम्भाफलादिभिः । मातुलुङ्गैरि
क्षुखण्डैर्नालिकेरयुतैस्तिलैः । जातीफलैराम्रफलैरन्यै
र्मधुरवस्तुभिरिति, सप्तशत्याः दशावृत्त्या प्रतिमन्त्रं हुत
श्चरेत् । अयुतञ्च नवार्णेन स्थापितेऽग्नौ विधानतः ॥
कृत्वा वरणदेवानां होमं तन्नाममन्त्रतः । कृत्वा पूर्णाहुतिं

सम्यग्देवमग्निं विसृज्य च॥अभिषिञ्चेच्च यष्टारं विप्रौघः कलशोदकैः । निष्कं सुवर्णमथवा प्रत्येकं दक्षिणां दिशेत्॥भोजयेच्च शतं विप्रान् भक्ष्यभोज्यैः पृथग्विधैः। तेभ्योऽपि दक्षिणां दत्त्वा गृह्णीयादाशिषस्तथा ॥ एवं कृते जगद्वश्यं सर्वं नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ इति शतचण्डी विधिः । श्रीरस्तु ॥

अथ देव्याः कवचं प्रारभ्यते ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अद्येत्यादि० श्रीमहाकाली

महालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवताप्रीत्यर्थं चण्डीसप्तशती पाठाख्यं कर्म करिष्ये तदङ्गत्वेनादौ कवचार्गलाकीलकपठनमाद्यन्तयोरष्टोत्तरशतसंख्याकं नवार्णजपपूर्वकं क्रमेण रात्रिसूक्तदेवीसूक्तपठनमन्ते रहस्यत्रयपठनं च करिष्ये इति संकल्प्य प्रथमं नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः। नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्मताम् इति मन्त्रेण पञ्चोपचारैः पुस्तकपूजां कुर्यात् श्रीरस्तु॥

श्रीगणेशाय नमः। ॐ नमश्चण्डिकायै ॥

मार्कण्डेय उवाच ॥

ॐ यद्गुह्यं परमं लोके सर्वरक्षाकरं नृणाम्। यन्न कस्यचिदाख्यातं तन्मे ब्रूहि पितामह ॥ १ ॥

ब्रह्मोवाच

अस्ति गुह्यतमं विप्र सर्वभूतोपकारकम्। देव्यास्तु कवचं पुण्यं तच्छृणुष्व महामुने ॥२॥ प्रथमं शैलपुत्री

च द्वितीयं ब्रह्मचारिणी । तृतीयं चन्द्रघण्टेति कूष्मा
ण्डेति चतुर्थकम् ॥ ३ ॥ पञ्चमं स्कन्दमातेति षष्ठं का
त्यायनीति च । सप्तमं कालरात्रीति महागौरीति चाष्ट
मम् ॥ ४ ॥ नवमं सिद्धिदात्री च नवदुर्गाः प्रकीर्तिताः ।
उक्तान्येतानि नामानि ब्रह्मणैव महात्मना ॥ ५ ॥ अग्नि
ना दह्यमानस्तु शत्रुमध्ये गतो रणे । विषमे दुर्गमे चैव
भयार्त्ताः शरणं गताः ॥ ६ ॥ न तेषां जायते किञ्चिदशुभं
रणसंकटे । नापदं तस्य पश्यामि शोकदुःखभयं न

हि ॥७॥ यैस्तु भवत्या स्मृता नूनं तेषां वृद्धिः प्रजायते।
ये त्वां स्मरन्ति देवेशि रक्षसे तान्न संशयः ॥८॥ प्रेतसं
स्था तु चामुण्डा वाराही महिषासना। ऐन्द्री गजसमा
रूढा वैष्णवी गरुडासना ॥९॥ माहेश्वरी वृषारूढा
कौमारी शिखिवाहना। लक्ष्मीः पद्मासनादेवीपद्महस्ता
हरि प्रिया ॥१०॥ श्वेतरूपधरा देवी ईश्वरी वृषवाहना
ब्राह्मी हंससमारूढा सर्वाभरणभूषिता ॥ ११ ॥ इत्येता
मातरःसर्वाःसर्वयोगसमान्विताः। नानाभरणशोभाढ्या

नानारत्नोपशोभिताः ॥ १२ ॥ दृश्यन्ते रथमारूढा देव्यः क्रोधसमाकुलाः ॥ शङ्खं चक्रं गदां शक्तिं हलं च मुसलायुधम् ॥ १३ ॥ खेटकं तोमरं चैव परशुं पाशमेव च । कुन्तायुधं त्रिशूलं च शार्ङ्गमायुधमुत्तमम् ॥ १४ ॥ दैत्यानां देहनाशाय भक्तानामभयाय च । धारयन्त्यायुधानीत्थं देवानां च हिताय वै ॥ १५ ॥ नमस्तेऽस्तु महारौद्रे महाघोरपराक्रमे । महाबले महोत्साहे महाभयविनाशिनि ॥ १६ ॥ त्राहि मां देवि दुष्प्रेक्ष्ये

शत्रूणां भयवर्धिनी । प्राच्यां रक्षतु मामैन्द्री आग्नेय्या
मग्निदेवता ॥ १७ ॥ दक्षिणेऽवतु वाराही नैर्ऋत्यां
खड्गधारिणी । प्रतीच्यां वारुणी रक्षेद्वायव्यां मृगवाहि
नी ॥ १८ ॥ उदीच्यां पातु कौमारी ईशान्यां शूलधारि
णी । ऊर्ध्वं ब्रह्माणि मे रक्षेदधस्ताद्वैष्णवी तथा ॥ १९ ॥
एवं दश दिशो रक्षेच्चामुण्डा शववाहना । जया मे चाग्र
तः पातु विजया पातु पृष्ठतः॥ २० ॥ अजिता वामपार्श्वे
तु दक्षिणे चापराजिता । शिखामुद्योतिनी रक्षेदुमा

मूर्ध्नि व्यवस्थिता ॥२१॥ मालाधरी ललाटे च भ्रुवौ रक्षेद्यशस्विनी। त्रिनेत्रा च भ्रुवोर्मध्ये यमघण्टा च नासिके ॥ २२ ॥ शङ्खिनी चक्षुषोर्मध्ये श्रोत्रयोर्द्वारवासिनी। कपालौ कालिका रक्षेत्कर्णमूले तु शाङ्करी ॥ २३ ॥ नासिकायां सुगन्धा च उत्तरोष्ठे च चर्चिका। अधरे चामृतकला जिह्वायां च सरस्वती ॥२४॥ दन्तान्रक्षतु कौमारी कण्ठदेशे तु चण्डिका। घण्टिकां चित्रघण्टा च महामाया च तालुके॥२५॥ कामाक्षी चिबुकं रक्षेद्वाचं मे सर्व

मङ्गला । ग्रीवायां भद्रकाली च पृष्ठवंशे धनुर्धरी ॥ २६ ॥ नीलग्रीवा बहिष्कण्ठे नलिकां नलकूबरी । स्कन्धयोः खड्गिनी रक्षेद्बाहू मे वज्रधारिणी ॥२७॥ हस्तयोर्दण्डिनी रक्षेदम्बिका चाङ्गुलीषु च । नखाञ्छूलेश्वरी रक्षेत्कुक्षौ रक्षेत्कुलेश्वरी ॥ २८ ॥ स्तनौ रक्षेन्महादेवी मनःशोकविनाशिनी । हृदये ललिता देवी उदरे शूलधारिणी ॥ २९ ॥ नाभौ च कामिनी रक्षेद्गुह्यं गुह्येश्वरी तथा । पूतना कामिका मेढ्रं गुदे महिषवा

हिनी ॥ ३० ॥ कट्यां भगवती रक्षेज्जानुनी विन्ध्यवासि
नी। जङ्घे महाबला रक्षेत्सर्वकामप्रदायिनी ॥ ३१ ॥
गुल्फयोर्नारसिंही च पादपृष्ठे तु तैजसी। पादाङ्गुली
षु श्रीरक्षेत्पादाधःस्थलवासिनी ॥ ३२ ॥ नखान्दंष्ट्रा
कराली च केशांश्चैवोर्ध्वकेशिनी। रोमकूपेषु कौमारी
त्वचं वागीश्वरी तथा ॥ ३३ ॥ रक्तमज्जावसामांसान्य
स्थिमेदांसि पार्वती। अन्त्राणि कालरात्रिश्च पित्तं च
मुकुटेश्वरी ॥ ३४ ॥ पद्मावती पद्मकोषे कफे चूडाम

णिस्तथा । ज्वालामुखी नखाजालमभेद्या सर्वसन्धिषु ॥३५॥ शुक्रं ब्रह्माणि मे रक्षेच्छायां छत्रेश्वरी तथा। अहङ्कारं मनो बुद्धिं रक्षेन्मे धर्मधारिणी ॥ ३६ ॥ प्राणापानौ तथा व्यानमुदानञ्च समानकम् । वज्रहस्ता च मे रक्षेत्प्राणं कल्याणशोभना ॥ ३७॥ रसे रूपे च गन्धे च शब्दे स्पर्शे च योगिनी । सत्त्वं रजस्तमश्चैव रक्षेन्नारायणी सदा ॥ ३८ ॥ आयू रक्षतु वाराही धर्मं रक्षतु वैष्णवी । यशः कीर्तिं च लक्ष्मीं च धनं विद्यां च

चक्रिणी ॥ ३९ ॥ गोत्रमिन्द्राणि मे रक्षेत्पशून्मे रक्ष च
णिडके । पुत्रान्रक्षेन्महालक्ष्मीर्भार्यां रक्षतु भैरवी ॥४०॥
पन्थानं सुपथा रक्षेन्मार्गं क्षेमकरी तथा । राजद्वारे
महालक्ष्मीर्विजया सर्वतः स्थिता ॥ ४१ ॥ रक्षाहीनं
तु यत्स्थानं वर्जितं कवचेन तु ॥ तत्सर्वं रक्ष मे देवि
जयन्ती पापनाशिनी ॥ ४२ ॥ पदमेकं न गच्छेत्तु
यदीच्छेच्छुभमात्मनः । कवचेनावृतो नित्यं यत्र यत्रैव
गच्छति ॥ ४३ ॥ तत्र तत्रार्थलाभश्च विजयः सर्वका

मिकः । यं यं चिन्तयते कामं तं तं प्राप्नोति निश्चितम् । परमैश्वर्यमतुलं प्राप्स्यते भूतले पुमान् ॥ ४४ ॥ निर्भयो जायते मर्त्यः संग्रामेष्वपराजितः । त्रैलोक्ये तु भवेत्पूज्यः कवचेनावृतः पुमान् ॥ ४५ ॥ इदं तु देव्याः कवचं देवानामपि दुर्लभम् । यः पठेत्प्रयतो नित्यं त्रिसन्ध्यं श्रद्धयान्वितः ॥ ४६ ॥ दैवी कला भवेत्तस्य त्रैलोक्येष्वपराजितः । जीवेद्वर्षशतं साग्रमपमृत्युविवर्जितः ॥ ४७ ॥ नश्यन्ति व्याधयः सर्वे लूतावि

स्फोटकादयः। स्थावरं जङ्गमं चैव कृत्रिमं चापि यद्विषम् ॥ ४८ ॥ अभिचाराणि सर्वाणि मन्त्रयन्त्राणि भूतले। भूचराः खेचराश्चैव कुलजाश्चोपदेशिकाः ॥ ४९ ॥ सहजाः कुलजा माला डाकिनी शाकिनी तथा। अन्तरिक्षचरा घोरा डाकिन्यश्च महाबलाः ॥५०॥ ग्रहभूतपिशाचाश्च यक्षगन्धर्वराक्षसाः। ब्रह्मराक्षसवेतालाः कूष्माण्डा भैरवादयः ॥ ५१ ॥ नश्यन्ति दर्शनात्तस्य कवचे हृदि संस्थिते। मानोन्नतिर्भवेद्राज्यन्तेजोवृद्धि

करं परम् ॥ ५२ ॥ यशसा वर्द्धते सोऽपि कीर्तिमण्डित भूतले। जपेत्सप्तशतीं चण्डीं कृत्वा तु कवचं पुरा ॥ ५३ ॥ यावद्भूमण्डलं धत्ते सशैलवनकाननम्। तावत्तिष्ठति मेदिन्यां सन्ततिः पुत्रपौत्रिकी ॥ ५४ ॥ देहान्ते परमं स्थानं यत्सुरैरपि दुर्लभम्। प्राप्नोति पुरुषो नित्यं महामायाप्रसादतः ॥ ५५ ॥ लभते परमं रूपं शिवेन सह मोदते ॥ ५६ ॥ इति वाराहपुराणे हरिहरब्रह्मविरचितं देव्याः कवचं समाप्तम् ॥ १ ॥

ॐ नमश्चण्डिकायै ।

जयन्ती मङ्गला काली भद्रकाली कपालिनी। दुर्गा क्षमा शिवा धात्री स्वाहा स्वधा नमोस्तु ते॥१॥ जय त्वं देवि चामुण्डे जय भूतार्तिहारिणि । जय सर्वगते देवि कालरात्रि नमोस्तु ते॥ २॥ मधुकैटभविद्रावि विधातृ वरदे नमः। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि॥ ३॥ महिषासुरनिर्णाशि भक्तानां सुखदे नमः। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि॥ ४॥ रक्तबीजवधे

देवि चण्डमुण्डविनाशिनि। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ५ ॥ शुम्भस्यैव निशुम्भस्य धूम्राक्षस्य च मर्दिनि। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ६ ॥ वन्दिताङ्घ्रियुगे देवि सर्वसौभाग्यदायिनि। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ७॥ अचिन्त्यरूपचरिते सर्वशत्रुविनाशिनि। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ८ ॥ नतेभ्यः सर्वदा भक्त्या चण्डिके दुरितापहे। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि

द्विषो जहि ॥ ९ ॥ स्तुवद्भ्यो भक्तिपूर्वं त्वां चण्डिके व्याधिनाशिनि । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १० ॥ चण्डिके सततं ये त्वामर्चयन्तीह भक्तितः । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ११ ॥ देहि सौभाग्यमारोग्यं देहि मे परमं सुखम् । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १२ ॥ विधेहि द्विषतां नाशं विधेहि बलमुच्चकैः । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १३ ॥ विधेहि देवि कल्याणं विधेहि

परमां श्रियम् । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १४॥ सुरासुरशिरोरत्ननिघृष्टचरणेऽम्बिके । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १५ ॥ विद्यावन्तं यशस्वन्तं लक्ष्मीवन्तं जनं कुरु । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥१६॥ प्रचण्डदैत्यदर्पघ्ने चण्डिके प्रणताय मे । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १७ ॥ चतुर्भुजे चतुर्वक्त्रसंस्तुते परमेश्वरि । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि॥१८॥

कृष्णेन संस्तुते देवि शश्वद्भक्त्या सदाम्बिके । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १९ ॥ हिमाचलसुतानाथसंस्तुते परमेश्वरि । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ २० ॥ इन्द्राणीपतिसद्भावपूजिते परमेश्वरि । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ २१ ॥ देवि प्रचण्डदोर्दण्डदैत्यदर्पविनाशिनि । रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ २२ ॥ देवि भक्तजनोद्दामदत्तानन्दोदयेऽम्बिके । रूपं देहि जयं देहि

यशो देहि द्विषो जहि ॥२३॥ पत्नीं मनोरमां देहि मनो वृत्तानुसारिणीम् । तारणीं दुर्गसंसारसागरस्य कुलोद्भवाम् ॥२४॥ इदं स्तोत्रं पठित्वा तु महास्तोत्रं पठेन्नरः । स तु सप्तशतीसंख्यावरमाप्नोति सम्पदाम् ॥ २५ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे अर्गलास्तोत्रं समाप्तम् ॥ २ ॥

ॐ नमश्चण्डिकायै । मार्कण्डेय उवाच ॥

विशुद्धज्ञानदेहाय त्रिवेदीदिव्यचक्षुषे । श्रेयः प्राप्ति निमित्ताय नमः सोमार्द्धधारिणे ॥ १ ॥ सर्वमेतद्विजा

नीयान्मन्त्राणामपि कीलकम् । सोऽपि क्षेममवाप्नोति सततं जाप्यतत्परः ॥ २ ॥ सिध्यन्त्युच्चाटनादीनि वस्तूनि सकलान्यपि । एतेन स्तुवतां देवी स्तोत्रमात्रेण सिध्यति ॥ ३ ॥ न मन्त्रो नौषधं तत्र न किञ्चिदपि विद्यते । विना जाप्येन सिध्येत सर्वमुच्चाटनादिकम् ॥ ४ ॥ समग्राण्यपि सिध्यन्ति लोकशङ्कामिमां हरः । कृत्वा निमन्त्रयामास सर्वमेवमिदं शुभम् ॥ ५ ॥ स्तोत्रं वै चण्डिकायास्तु तच्च गुप्तञ्चकार सः । समाप्नोति

सुपुण्येन तां तथावन्नियन्त्रणाम् ॥ ६ ॥ सोपि क्षेम मवाप्नोति सर्वमेव न संशयः। कृष्णायां वा चतुर्दश्याम ष्टम्यां वा समाहितः ॥ ७ ॥ ददाति प्रतिगृह्णाति ना न्यथैषा प्रसिध्यति । इत्थंरूपेण कीलेन महादेवेन कीलितम् ॥ ८ ॥ यो निष्कीलां विधायैनां नित्यं जपति संस्फुटम् । ससिद्धः सगणः सोऽपि गन्धर्वो जा यते नरः ॥ ९ ॥ न चैवाप्यटतस्तस्य भयं क्वापीह जायते। नापमृत्युवशं याति मृतो मोक्षमवाप्नुयात् १०॥

ज्ञात्वा प्रारभ्य कुर्वीत न कुर्वाणो विनश्यति ।
ततो ज्ञात्वैव सम्पन्नमिदं प्रारभ्यते बुधैः ॥ ११ ॥ सौ
भाग्यादि च यत्किञ्चिद् दृश्यते ललनाजने । तत्सर्वं
त्वत्प्रसादेन तेन जाप्यमिदं शुभम् ॥ १२ ॥ शनैस्तु
जाप्यमानेऽस्मिन् स्तोत्रे सम्पत्तिरुच्चकैः । भवत्येव स
मग्रापि ततः प्रारभ्यमेव तत् ॥ १३ ॥ ऐश्वर्यं यत्प्रसा
देन सौभाग्यारोग्यसम्पदः । शत्रुहानिः परोमोक्षः स्तू
यते सा न किं जनैः ॥ १४ ॥ इति भगवत्याः कीलक

स्तोत्रं समाप्तं शुभम्भूयात् ॥ ३ ॥ * ॥ * ॥

श्रीगणपतिर्जयति ॥ ॐ अस्य श्रीनवार्णमन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुरुद्रा ऋषयः गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छंदांसि श्री महाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो देवताः ऐंबीजम् ह्रींशक्तिः क्लीं कीलकम् श्रीमहाकालीमहालक्ष्मी महासरस्वतीप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः। ब्रह्मविष्णुरुद्र ऋषिभ्यो नमः शिरसि । गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छन्दो भ्यो नमो मुखे । महाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वती

देवताभ्यो नमो हृदि। ऐंबीजाय नमो गुह्ये। ह्रींशक्तये नमः पादयोः। क्लीं कीलकाय नमो नाभौ। इति मूलेन करौ संशोध्य। ॐ ऐं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। ॐ ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः। ॐ क्लीं मध्यमाभ्यां नमः। ॐ चामुण्डायै अनामिकाभ्यां नमः। ॐ विच्चे कनिष्ठिकाभ्यां नमः। ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः। एवं हृदयादि। ततोऽक्षरन्यासः। ॐ ऐं नमः शिखायाम्। ॐ ह्रीं नमो दक्षिणनेत्रे। ॐ

क्लीं नमो वामनेत्रे । ॐ चां नमो दक्षिणकर्णे । ॐ मुं नमो वामकर्णे । ॐ डां नमो दक्षिणनासायाम् । ॐ ऐं नमो वामनासायाम् । ॐ विं नमो मुखे । ॐ च्चें नमो गुह्ये । एवं विन्यस्याष्टवारं मूलेन व्यापकं कुर्यात् । ॐ ऐं प्राच्यै नमः । ॐ ऐं आग्नेय्यै नमः । ॐ ह्रीं दक्षिणायै नमः । ॐ ह्रीं नैर्ऋत्यै नमः । ॐ क्लीं प्रतीच्यै नमः । ॐ क्लीं वायव्यै नमः । ॐ चामुण्डायै उदीच्यै नमः । ॐ चामुण्डायै ईशान्यै नमः । ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायैविच्चे

ऊर्ध्वायै नमः । ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे भूम्यै नमः ॥ अथ ध्यानानि । खड्गं चक्रगदेषुचापपरिघाञ्छूलं भुशुण्डीं शिरः शङ्खं संदधतीं करैस्त्रिनयनां सर्वाङ्गभूषावृताम् । यामस्तौत्स्वपिते हरौ कमलजो हन्तुं मधुं कैटभं नीलाश्मद्युतिमास्यपाददशकां सेवे महाकालिकाम् ॥१॥ अक्षस्रक्परशुं गदेषुकुलिशं पद्मं धनुष्कुण्डिकां दण्डं शक्तिमसिञ्च चर्म जलजं घण्टां सुराभाजनम् । शूलं पाशसुदर्शने च दधतीं हस्तैः प्रवाल

प्रभां सेवे सैरिभमर्दिनीमिह महालक्ष्मीं सरोजस्थिताम् ॥२॥ घण्टाशूलहलानि शङ्खमुसले चक्रं धनुः शायकं हस्ताब्जैर्दधतीं घनान्तविलसच्छीतांशुतुल्यप्रभाम्। गौरीदेहसमुद्भवां त्रिजगतामाधारभूतां महापूर्वामत्र सरस्वतीमनुभजे शुम्भादिदैत्यार्दिनीम् ॥ ३ ॥ अष्टोत्तरशतसंख्यया मन्त्रराजं जपेत् ॥ इति नवार्णविधिः।

अथ रात्रिसूक्तम् ॥

विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम्।

निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः ॥ १ ॥

ब्रह्मोवाच

त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषट्कारः स्वरात्मिका । सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधा मात्रात्मिका स्थिता ॥२॥ अर्धमात्रास्थिता नित्या यानुच्चार्या विशेषतः । त्वमेव सा त्वं सावित्री त्वं देवि जननी परा ॥ ३ ॥ त्वयैतद्धार्यते विश्वं त्वयैतत्सृज्यते जगत् । त्वयैतत्पाल्यते देवि त्वमत्स्यन्ते च सर्वदा ॥ ४ ॥ विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थि

तिरूपा च पालने । तथा संहृतिरूपान्ते जगतोऽस्य जगन्मये ॥ ५ ॥ महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः । महामोहा च भवती महादेवी महासुरी ॥ ६ ॥ प्रकृतिस्त्वं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी । कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणा ॥ ७ ॥ त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी त्वं ह्रीस्त्वं बुद्धिर्बोधलक्षणा । लज्जा पुष्टिस्तथातुष्टिस्त्वं शान्तिः क्षान्तिरेव च ॥ ८ ॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा । शंखिनी चापिनी बाणभुशु

गडीपरिघायुधा ॥ ६ ॥ सौम्यासौम्यतराशेषसौम्येभ्य
स्त्वतिसुन्दरी । परापराणां परमा त्वमेव परमेश्वरी ॥
१० ॥ यच्च किञ्चित्क्वचिद्वस्तु सदसद्वाखिलात्मिके ।
तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे तदा ॥
११ ॥ यया त्वया जगत्स्रष्टा जगत्पात्यत्ति यो जगत् ।
सोऽपि निद्रावशं नीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः ॥
१२ ॥ विष्णुः शरीरग्रहणमहमीशान एव च । कारि
तास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान्भवेत् ॥ १३ ॥

सा त्वमित्थं प्रभावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता । मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधुकैटभौ ॥ १४ ॥ प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामच्युतो लघु । बोधश्च क्रियतामस्य हन्तुमेतौ महासुरौ ॥ १५ ॥ इति रात्रिसूक्तम् ॥

ॐ गणाधिपतये नमः ॥ ॐ नमश्चण्डिकायै ॥ अथ सप्तशतीन्यासः ॥ अथ प्रथममध्यमोत्तमचरित्राणां ब्रह्माविष्णुरुद्रा ऋषयः श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो देवताः गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छन्दांसि नन्दाशाकम्भरीभीमाः शक्तयः रक्तदन्तिकादुर्गाभ्रामर्यो बीजानि अग्निर्वायुस्सूर्यस्तत्त्वानि ऋग्यजुस्सामवेदा ध्यानानि सकलकामनासिद्धये श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवीनाम्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः ॥ वि.

सा त्वमित्थं प्रभावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता । मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधुकैटभौ ॥ १४ ॥ प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामच्युतो लघु । बोधश्च क्रियतामस्य हन्तुमेतौ महासुरौ ॥ १५ ॥ इति रात्रिसूक्तम् ॥

ॐ गणाधिपतये नमः ॥ ॐ नमश्चण्डिकायै ॥ अथ सप्तशतीन्यासः ॥ अथ प्रथममध्यमोत्तमचरित्राणां ब्रह्माविष्णुरुद्रा ऋषयः श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो देवताः गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छन्दांसि नन्दाशाकम्भरीभीमाः शक्तयः रक्तदन्तिकादुर्गाभ्रामर्यो बीजानि अग्निर्वायुस्सूर्यस्तत्त्वानि ऋग्यजुस्सामवेदा ध्यानानि सकलकामनासिद्धये श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवीनाम्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः ॥

तत्रादौ न्यासः ॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा० अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ॥ शूलेन पाहि नो देवि० तर्जनीभ्यां नमः ॥ प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च० मध्यमाभ्यां नमः ॥ सौम्यानि यानि रूपाणि० अनामिकाभ्यां नमः ॥ खड्गशूलगदादीनि० कनिष्ठिकाभ्यां नमः॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे० करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ एवं हृदयादिन्यासः ॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा० हृदयाय नमः ॥ शूलेन पाहि नो देवि० शिरसे स्वाहा । प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च० शिखायै

वषट् ॥ सौम्यानि यानि रूपाणि॰ कवचाय हुँ ॥ खड्ग
शूलगदादीनि॰ नेत्रत्रयाय वौषट्॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे॰
अस्त्राय फट् ॥ अथ ध्यानम् ॥ खड्गं चक्रगदेषुचापप
रिघाञ्छूलं भुशुण्डीं शिरः शङ्खं संदधतीं करैस्त्रिन
यनां सर्वाङ्गभूषावृताम् । यां हन्तुं मधुकैटभौ जलजभू
स्तुष्टाव सुप्ते हरौ नीलाश्मद्युतिमास्यपादयुगलां सेवे
महाकालिकाम् ॥ १ ॥ इति ध्यानम् ॥ प्रथमचरित्र
स्य ब्रह्माऋषिः महाकाली देवता गायत्रीछन्दः नन्दा

शक्तिः रक्तदन्तिका बीजं अग्निस्तत्त्वं ऋग्वेदस्वरूपं श्रीमहाकालीप्रीत्यर्थे प्रथमचरित्रजपे विनियोगः ॥

ॐ मार्कण्डेय उवाच ॥ १॥ सावर्णिः सूर्यतनयो यो मनुः कथ्यतेऽष्टमः। निशामय तदुत्पत्तिं विस्तराद्गदतो मम ॥ २ ॥ महामायानुभावेन यथा मन्वन्तराधिपः। स बभूव महाभागः सावर्णिस्तनयो रवेः ॥ ३ ॥ स्वारोचिषेऽन्तरे पूर्वं चैत्रवंशसमुद्भवः। सुरथो नाम राजाभूत्समस्ते क्षितिमण्डले ॥ ४॥ तस्य पालयतः सम्यक् प्रजाः

पुत्रान्निवौरसान् । बभूवुः शत्रवो भूपाः कोलाविध्वंसिन स्तदा ॥ ५ ॥ तस्य तैरभवद्युद्धमतिप्रबलदण्डिनः । न्यूनैरपि स तैर्युद्धे कोलाविध्वंसिभिर्जितः ॥ ६ ॥ ततः स्वपुरमायातो निजदेशाधिपोऽभवत् । आक्रान्तः स महाभागस्तैस्तदा प्रबलारिभिः ॥ ७ ॥ अमात्यैर्बलिभिर्दुष्टैर्दुर्बलस्य दुरात्मभिः । कोशो बलं चापहृतं तत्रापि स्वपुरे ततः ॥ ८ ॥ ततो मृगयाव्याजेन हृतस्वाम्यः स भूपतिः । एकाकी हयमारुह्य जगाम गहनं वनम् ॥ ९ ॥

दु.मू.
५.६

स तत्राश्रममद्राक्षीद्द्विजवर्यस्य मेधसः । प्रशान्त
स्वापदाकीर्णं मुनिशिष्योपशोभितम् ॥ १० ॥ तस्थौ
कञ्चित्स कालं च मुनिना तेन सत्कृतः । इतश्चेतश्च
विचरँस्तस्मिन्मुनिवराश्रमे ॥ ११ ॥ सोऽचिन्तयत्तदा
तत्र ममत्वाकृष्टचेतनः । मत्पूर्वैः पालितं पूर्वं मया
हीनं पुरं हि तत् ॥ १२ ॥ मद्भृत्यैस्तैरसद्वृत्तैर्धर्मतः
पाल्यते न वा । न जाने स प्रधानो मे शूरहस्ती स-
दामदः ॥ १३ ॥ मम वैरिवशं यातः कान् भोगानुपल

अ. १

क्ष्यते । ये ममानुगता नित्यं प्रसाददधनभोजनैः ॥१४॥
अनुवृत्तिं ध्रुवं तेऽद्य कुर्वन्त्यन्यमहीभृताम् । अस
म्यग्व्ययशीलैस्तैः कुर्वद्भिः सततं व्ययम् ॥ १५ ॥
सञ्चितः सोऽतिदुःखेन क्षयं कोषो गमिष्यति । एतच्चा
न्यच्च सततं चिन्तयामास पार्थिवः ॥ १६ ॥ तत्र वि
प्राश्रमाभ्याशे वैश्यमेकं ददर्श सः । स पृष्टस्तेन कस्त्वं
भो हेतुश्चागमनेऽत्र कः ॥ १७ ॥ सशोक इव कस्मा
त्त्वं दुर्मना इव लक्ष्यसे । इत्याकर्ण्य वचस्तस्य भूपतेः

प्रणयोदितम् ॥ १८ ॥ प्रत्युवाच स तं वैश्यः प्रश्रया वनतो नृपम् ॥ १९ ॥ वैश्य उवाच ॥ २० ॥ समाधि र्नाम वैश्योऽहमुत्पन्नो धनिनां कुले ॥ २१ ॥ पुत्रदारै र्निरस्तश्च धनलोभादसाधुभिः । विहीनश्च धनैर्दारैः पुत्रैरादाय मे धनम् ॥ २२ ॥ वनमभ्यागतो दुःखी नि रस्तश्चाप्तबन्धुभिः । सोऽहं न वेद्मि पुत्राणां कुशलाकु शलात्मिकाम् ॥ २३ ॥ प्रवृत्तिं स्वजनानाञ्च दाराणा ञ्चात्र संस्थितः । किं नु तेषां गृहे क्षेममक्षेमं किं नु सा

म्प्रतम् ॥२४॥ कथं ते किं नु सद्वृत्ता दुर्वृत्ताः किं नु मे
सुताः॥ २५ ॥ राजोवाच ॥ २६ ॥ यैर्निरस्तो भवाँल्लु
ब्धैः पुत्रदारादिभिर्धनैः ॥ २७ ॥ तेषु किं भवतः स्नेह
मनुबध्नाति मानसम् ॥ २८ ॥ वैश्य उवाच ॥ २९ ॥
एवमेतद्यथा प्राह भवानस्मद्गतं वचः ॥ ३० ॥ किं क
रोमि न बध्नाति मम निष्ठुरतां मनः । यैः सन्त्यज्यपि
तृस्नेहं धनलुब्धैर्निराकृतः ॥ ३१ ॥ पतिस्वजनहार्दं
च हार्दितेष्वेव मे मनः । किमेतन्नाभिजानामि जान

न्नपि महामते ॥ ३२ ॥ यत्प्रेमप्रवणं चित्तं विगुणेष्वपि बन्धुषु । तेषां कृते मे निःश्वासो दौर्मनस्यं च जायते ॥ ३३ ॥ करोमि किं यन्न मनस्तेष्वप्रीतिषु निष्ठुरम् ॥ ३४ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ ३५ ॥ ततस्तौ सहितौ विप्र तं मुनिं समुपस्थितौ ॥ ३६ ॥ समाधिर्नाम वैश्योऽसौ स च पार्थिवसत्तमः । कृत्वा तु तौ यथान्यायं यथार्हं तेन संविदम् ॥ ३७ ॥ उपविष्टौ कथाः काश्चिच्चक्रतुर्वैश्यपार्थिवौ ॥ ३८ ॥ राजोवाच ॥ ३९ ॥

भगवंस्त्वामहं प्रष्टुमिच्छाम्येकं वदस्व तत् ॥ ४० ॥
दुःखाय यन्मे मनसः स्वाचित्तायत्ततां विना । ममत्वं गत
राज्यस्य राज्याङ्गेष्वखिलेष्वपि ॥ ४१ ॥ जानतोऽपि
यथाज्ञस्य किमेतन्मुनिसत्तम । अयं च निष्कृतः पुत्रैर्दा
रैर्भृत्यैस्तथोज्झितः ॥ ४२ ॥ स्वजनेन च सन्त्यक्तस्तेषु
हार्दी तथाप्यति । एवमेष तथाहं च द्वावप्यत्यन्तदुः
खितौ ॥४३॥ दृष्टदोषेऽपि विषये ममत्वाकृष्टमानसौ ।
तत्केनैतन्महाभाग यन्मोहो ज्ञानिनोरपि ॥ ४४ ॥

ममास्य च भवत्येषा विवेकान्धस्य मूढता ॥ ४५ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ४६ ॥ ज्ञानमस्ति समस्तस्य जन्तोर्विषयगोचरे ॥ ४७ ॥ विषयश्च महाभाग याति चैवं पृथक् पृथक्। दिवान्धाः प्राणिनः केचिद्रात्रावन्धास्तथापरे ॥ ४८ ॥ केचिद्दिवा तथा रात्रौ प्राणिनस्तुल्यदृष्टयः। ज्ञानिनो मनुजाः सत्यं किन्नु ते न हि केवलम् ॥ ४९ ॥ यतो हि ज्ञानिनः सर्वे पशुपक्षिमृगादयः। ज्ञानं च तन्मनुष्याणां यत्तेषां मृगपक्षिणाम् ॥५०॥ म

नुष्याणां च यत्तेषां तुल्यमन्यत्तथोभयोः । ज्ञानेऽपि स
ति पश्यैतान्पतङ्गाञ्छावचञ्चुषु ॥५१॥ कणमोक्षादृता
न्मोहात्पीड्यमानानपि क्षुधा । मानुषा मनुजव्याघ्र सा
भिलाषाः सुतान्प्रति ॥ ५२ ॥ लोभात्प्रत्युपकाराय न
न्वेतान् किं न पश्यसि । तथापि ममतावर्त्ते मोहगर्त्ते
निपातिताः ॥ ५३ ॥ महामायाप्रभावेण संसारस्थिति
कारिणा । तन्नात्र विस्मयः कार्यो योगनिद्राजगत्प
तेः ॥५४॥ महामाया हरेश्चैषा तया संमोह्यते जगत् ।

ज्ञानिनामपि चेतांसि देवी भगवती हि सा ॥ ५५ ॥
बलादाकृष्य मोहाय महामाया प्रयच्छति । तया विसृ
ज्यते विश्वं जगदेतच्चराचरम् ॥ ५६ ॥ सैषा प्रसन्ना
वरदा नृणां भवति मुक्तये । सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतु
भूता सनातनी ॥ ५७ ॥ संसारबन्धहेतुश्च सैव सर्वे
श्वरेश्वरी ॥ ५८ ॥ राजोवाच ॥ ५९ ॥ भगवन् का हि
सा देवी महामायेति यां भवान् ॥ ६० ॥ ब्रवीति कथ
मुत्पन्ना सा कर्मास्याश्च किं द्विज । यत्प्रभावा च सा

देवी यत्स्वरूपा यदुद्भवा ॥ ६१ ॥ तत्सर्वं श्रोतुमिच्छा
मि त्वत्तो ब्रह्मविदां वर ॥ ६२ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ६३ ॥
नित्यैव सा जगन्मूर्तिस्तया सर्वमिदं ततम् ॥ ६४ ॥
तथापि तत्समुत्पत्तिर्बहुधा श्रूयतां मम । देवानां कार्य
सिद्ध्यर्थमाविर्भवति सा यदा ॥ ६५ ॥ उत्पन्नेति तदा
लोके सा नित्याप्यभिधीयते । योगनिद्रां यदा विष्णु
र्जगत्येकार्णवीकृते ॥ ६६ ॥ आस्तीर्य शेषमभजत्क
ल्पान्ते भगवान् प्रभुः । तदा द्वावसुरौ घोरौ विख्या

तौ मधुकैटभौ ॥ ६७ ॥ विष्णुकर्णमलोद्भूतौ हन्तुं ब्रह्माणमुद्यतौ । स नाभिकमले विष्णोः स्थितो ब्रह्मा प्रजापतिः ॥ ६८ ॥ दृष्ट्वा तावसुरौ चोग्रौ प्रसुप्तं च जनार्दनम् । तुष्टाव योगनिद्रां तामेकाग्रहृदयस्थितः ॥ ६९ ॥ विबोधनार्थाय हरेर्हरिनेत्रकृतालयाम् । विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम् ॥ ७० ॥ निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः ॥ ७१ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ७२ ॥ त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषट्

कारः स्वरात्मिका ॥ ७३ ॥ सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधामात्रात्मिका स्थिता । अर्धमात्रास्थिता नित्या यानुच्चार्या विशेषतः ॥ ७४ ॥ त्वमेव सा त्वं सावित्री त्वं देवि जननी परा । त्वयैतद्धार्यते विश्वं त्वयैतत्सृज्यते जगत् ॥ ७५ ॥ त्वयैतत्पाल्यते देवि त्वमत्स्यन्ते च सर्वदा । विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थितिरूपा च पालने ॥७६॥ तथा संहृतिरूपान्ते जगतोऽस्य जगन्मये । महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः ॥ ७७ ॥

महामोहा च भवती महादेवी महासुरी । प्रकृतिस्त्वं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी ॥ ७८ ॥ कालरात्रि महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणा । त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी त्वं ह्रीस्त्वं बुद्धिर्बोधलक्षणा ॥ ७९ ॥ लज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिस्त्वं शान्तिः क्षान्तिरेव च । खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥ ८० ॥ शङ्खिनी चापिनी बाणभुशुण्डीपरिघायुधा । सौम्यासौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुन्दरी ॥ ८१ ॥ परापराणां परमा त्वमेव

परमेश्वरी । यच्च किञ्चित्क्वचिद्वस्तु सदसद्वाखिलात्मिके ॥ ८२ ॥ तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे तदा । यया त्वया जगत्स्रष्टा जगत्पात्यत्ति यो जगत् ॥८३॥ सोऽपि निद्रावशं नीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः । विष्णुः शरीरग्रहणमहमीशान एव च ॥ ८४ ॥ कारितास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान् भवेत् । सा त्वमित्थं प्रभावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता ॥ ८५ ॥ मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधुकैटभौ । प्रबोधं च जग

त्स्वामी नीयतामच्युतो लघु ॥ ८६ ॥ बोधश्च क्रिय
तामस्य हन्तुमेतौ महासुरौ ॥८७॥ ऋषिरुवाच ॥८८॥
एवं स्तुता तदा देवी तामसी तत्र वेधसा ॥ ८९ ॥
विष्णोः प्रबोधनार्थाय निहन्तुं मधुकैटभौ । नेत्रास्य
नासिकाबाहुहृदयेभ्यस्तथोरसः ॥ ९० ॥ निर्गम्य द
र्शने तस्थौ ब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः । उत्तस्थौ च जग
न्नाथस्तया मुक्तो जनार्दनः ॥ ९१ ॥ एकार्णवेऽहिशय
नात्ततः स ददृशे च तौ । मधुकैटभौ दुरात्मानावति

वीर्यपराक्रमौ ॥ ९२ ॥ क्रोधरक्तेक्षणावत्तुं ब्रह्माणं जनितोद्यमौ। समुत्थाय ततस्ताभ्यां युयुधे भगवान् हरिः ॥९३॥ पञ्चवर्षसहस्राणि बाहुप्रहरणो विभुः। तावप्यतिबलोन्मत्तौ महामायाविमोहितौ ॥ ९४ ॥ उक्तवन्तौ वरोऽस्मत्तो व्रियतामिति केशवम् ॥ ९५ ॥ भगवानुवाच ॥ ९६ ॥ भवेतामद्य मे तुष्टौ मम वध्यावुभावपि ॥ ९७ ॥ किमन्येन वरेणात्र एतावद्धि वृतं मम ॥९८॥ ऋषिरुवाच ॥ ९९ ॥ वञ्चिताभ्यामिति तदा

सर्वमापोमयं जगत् ॥ १०० ॥ विलोक्य ताभ्यां गदितो भगवान्कमलेक्षणः । आवां जहि न यत्रोर्वी सलिलेन परिप्लुता ॥ १०१ ॥ ऋषिरुवाच ॥ १०२ ॥ तथेत्युक्त्वा भगवता शङ्खचक्रगदाभृता । कृत्वा चक्रेण वै च्छिन्ने जघने शिरसी तयोः ॥ १०३ ॥ एवमेषा समुत्पन्ना ब्रह्मणा संस्तुता स्वयम् । प्रभावमस्या देव्यास्तु भूयः शृणु वदामि ते ॥ १०४ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये मधुकैटभवधः

प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ उवाच १४ ॥ अर्द्ध २४ श्लोक ६६ एवं १०४ ॥

अथ ध्यानम् ॥ अक्षस्रक् परशुं गदेषुकुलिशं पद्मं धनुष्कुण्डिकां दण्डं शक्तिमसिञ्च चर्म जलजं घण्टां सुराभाजनम् ॥ शूलं पाशसुदर्शने च दधतीं हस्तैः प्रवालप्रभां सेवे सैरिभमर्दिनीमिह महालक्ष्मीं सरोज स्थिताम् ॥ २ ॥ ॐ अस्य श्रीमध्यमचरित्रस्य विष्णु ऋषिः महालक्ष्मीर्देवता उष्णिक्छन्दः शाकम्भरी

शक्तिः दुर्गा बीजं वायुस्तत्त्वं यजुर्वेदस्वरूपं महालक्ष्मी प्रीत्यर्थे मध्यमचरित्रजपे विनियोगः ॥ २ ॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ देवासुरमभूद्युद्धं पूर्णमब्दशतं पुरा । महिषेऽसुराणामधिपे देवानां च पुरन्दरे ॥ २ ॥ तत्रासुरैर्महावीर्यैर्देवसैन्यं पराजितम् । जित्वा च सकलान्देवानिन्द्रोऽभून्महिषासुरः ॥ ३ ॥ ततः पराजिता देवाः पद्मयोनिं प्रजापतिम् । पुरस्कृत्य गतास्तत्र यत्रेशगरुडध्वजौ ॥ ४ ॥ यथावृत्तं तयोस्तद्वन्महिषासुर

चेष्टितम् । त्रिदशाः कथयामासुर्देवाभिभवविस्तरम् ॥ ५ ॥ सूर्येन्द्राग्न्यनिलेन्दूनां यमस्य वरुणस्य च। अन्येषां चाधिकारान्स स्वयमेवाधितिष्ठति ॥ ६ ॥ स्वर्गान्निराकृताः सर्वे तेन देवगणा भुवि । विचरन्ति यथा मर्त्या महिषेण दुरात्मना ॥ ७ ॥ एतद्वः कथितं सर्वममरारिविचेष्टितम् । शरणं च प्रपन्नाः स्मो वधस्तस्य विचिन्त्यताम् ॥ ८ ॥ इत्थं निशम्य देवानां वचांसि मधुसूदनः । चकार कोपं शम्भुश्च भृकुटीकुटि

लाननौ ॥ ६ ॥ ततोऽतिकोपपूर्णस्य चक्रिणो वदना
त्ततः । निश्चक्राम महत्तेजो ब्रह्मणः शङ्करस्य च ॥
१० ॥ अन्येषां चैव देवानां शक्रादीनां शरीरतः ।
निर्गतं सुमहत्तेजस्तच्चैक्यं समगच्छत ॥ ११ ॥ अ
तीवतेजसः कूटं ज्वलन्तमिव पर्वतम् । ददृशुस्ते सुरा
स्तत्र ज्वालाव्याप्तदिगन्तरम् ॥ १२ ॥ अतुलं तत्र
तत्तेजः सर्वदेवशरीरजम् । एकस्थं तदभून्नारी व्याप्त
लोकत्रयं त्विषा ॥ १३ ॥ यदभूच्छाम्भवं तेजस्तेना

जायत तन्मुखम्। याम्येन चाभवन्केशा बाहवो विष्णु तेजसा॥ १४॥ सौम्येन स्तनयोर्युग्मं मध्यं चैन्द्रेण चाभवत्। वारुणेन च जङ्घोरू नितम्बस्तेजसा भुवः॥ १५॥ ब्रह्मणस्तेजसा पादौ तदङ्गुल्योऽर्कतेजसा। वसूनां च कराङ्गुल्यः कौबेरेण च नासिका॥ १६॥ तस्यास्तु दन्ताः सम्भूताः प्राजापत्येन तेजसा। नयन त्रितयं जज्ञे तथा पावकतेजसा॥ १७॥ भ्रुवौ च स न्ध्ययोस्तेजः श्रवणावनिलस्य च। अन्येषां चैव दे

वानां सम्भवस्तेजसां शिवा ॥ १८ ॥ ततः समस्तदे
वानां तेजोराशिसमुद्भवाम् । तां विलोक्य मुदं प्रापुर
मरा महिषार्दिताः ॥ १९ ॥ शूलं शूलाद्विनिष्कृष्य
ददौ तस्यै पिनाकधृक् । चक्रं च दत्तवान् कृष्णः समु
त्पाद्य स्वचक्रतः ॥ २० ॥ शङ्खं च वरुणः शक्तिं ददौ
तस्यै हुताशनः । मारुतो दत्तवाँश्चापं बाणपूर्णे तथे
षुधी ॥ २१ ॥ वज्रमिन्द्रः समुत्पाट्य कुलिशादमरा
धिपः । ददौ तस्यै सहस्राक्षो घण्टामैरावताद् गजा

त् ॥२२॥ कालदण्डाद्यमोदण्डं पाशं चाम्बुपतिर्ददौ ।
प्रजापतिश्चाक्षमालां ददौ ब्रह्मा कमण्डलुम् ॥ २३ ॥
समस्तरोमकूपेषु निजरश्मीन् दिवाकरः । कालश्च
दत्तवाम् खड्गं तस्याश्चर्म च निर्मलम् ॥ २४ ॥ क्षी
रोदश्चामलं हारमजरे च तथाम्बरे । चूडामणिं तथा
दिव्यं कुण्डले कटकानि च ॥ २५ ॥ अर्धचन्द्रं तथा
शुभ्रं केयूरान्सर्वबाहुषु । नूपुरौ विमलौ तद्वद् ग्रैवेयक
मनुत्तमम् ॥ २६ ॥ अंगुलीयकरत्नानि समस्तास्व

ङ्गुलीषु च । विश्वकर्मा ददौ तस्यै परशुं चातिनिर्मलम् ॥ २७ ॥ अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथाभेद्यं च दंशनम् । अम्लानपङ्कजां मालां शिरस्युरसि चापराम् ॥ २८ ॥ अददज्जलधिस्तस्यै पङ्कजं चातिशोभनम् । हिमवान्वाहनं सिंहं रत्नानि विविधानि च ॥ २९ ॥ ददावशून्यं सुरया पानपात्रं धनाधिपः । शेषश्च सर्वनागेशो महामणिविभूषितम् ॥ ३० ॥ नागहारं ददौ तस्यै धत्ते यः पृथिवीमिमाम् । अन्यै

रपि सुरैर्देवी भूषणैरायुधैस्तथा ॥ ३१ ॥ संमानिता ननादोच्चैः साट्टहासं मुहुर्मुहुः । तस्या नादेन घोरेण कृत्स्नमापूरितं नभः ॥ ३२ ॥ अमायतातिमहता प्रतिशब्दो महानभूत् । चुक्षुभुः सकला लोकाः समुद्राश्च चकम्पिरे ॥ ३३ ॥ चचाल वसुधा चेलुः सकलाश्च महीधराः । जयेति देवाश्च मुदा तामूचुः सिंहवाहिनीम् ॥ ३४ ॥ तुष्टुवुर्मुनयश्चैनां भक्तिनम्रात्ममूर्तयः । दृष्ट्वा समस्तं संक्षुब्धं त्रैलोक्यममरारयः ॥ ३५ ॥

सन्नद्धाखिलसैन्यास्ते समुत्तस्थुरुदायुधाः । आः किमेतदतिक्रोधादाभाष्य महिषासुरः ॥ ३६ ॥ अभ्यधावत तं शब्दमशेषैरसुरैर्वृतः । स ददर्श ततो देवीं व्याप्तलोकत्रयां त्विषा ॥ ३७ ॥ पादाक्रान्त्या नतभुवं किरीटोल्लिखिताम्बराम् । क्षोभिताशेषपातालां धनुर्ज्यानिःस्वनेन ताम् ॥ ३८ ॥ दिशो भुजसहस्रेण समन्ताद् व्याप्य संस्थिताम् । ततः प्रववृते युद्धं तया देव्या सुरद्विषाम् ॥ ३९ ॥ शस्त्रास्त्रैर्बहुधामुक्तैरादीपित

दिगन्तरम् । महिषासुरसेनानीश्चिक्षुराख्यो महासुरः ॥ ४० ॥ युयुधे चामरश्चान्यैश्चतुरङ्गबलान्वितः । रथानामयुतैः षड्भिरुदग्राख्यो महासुरः ॥ ४१ ॥ अयुध्यतायुतानां च सहस्रेण महाहनुः । पञ्चाशद्भिश्च नियुतैरसिलोमा महासुरः ॥ ४२ ॥ अयुतानां शतैः षड्भिर्वाष्कलो युयुधे रणे । गजवाजिसहस्रौघैरनेकैः परिवारितः ॥ ४३ ॥ वृतो रथानां कोट्या च युद्धे तस्मिन्नयुध्यत । विडालाख्योऽयुतानां च पञ्चाशद्भिरथा

युतैः ॥ ४४ ॥ युयुधे संयुगे तत्र रथानां परिवारितः । अन्ये च तत्रायुतशो रथनागहयैर्वृताः ॥४५॥ युयुधुः संयुगे देव्या सह तत्र महासुराः । कोटिकोटिसहस्रै स्तु रथानां दन्तिनां तथा ॥ ४६ ॥ हयानां च वृतो युद्धे तत्राभून्महिषासुरः । तोमरैर्भिन्दिपालैश्च शक्ति भिर्मुसलैस्तथा ॥ ४७ ॥ युयुधुः संयुगे देव्या खड्गैः परशुपट्टिशैः । केचिच्च चिक्षिपुः शक्तीः केचित्पाशाँस्त थापरे ॥ ४८ ॥ देवीं खड्गप्रहारैस्तु ते तां हन्तुं प्रच

क्रमुः । सापि देवी ततस्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि चण्डिका ॥ ४९ ॥ लीलयैव प्रचिच्छेद निजशस्त्रास्त्रवर्षिणी । अनायस्तानना देवी स्तूयमाना सुरर्षिभिः ॥५०॥ मुमोचासुरदेहेषु शस्त्राण्यस्त्राणि चेश्वरी । सोऽपि क्रुद्धो धुतसटो देव्या वाहनकेशरी ॥ ५१ ॥ चचारासुरसैन्येषु वनेष्विव हुताशनः । निश्वासान्मुमुचे यॉंश्च युध्यमाना रणेऽम्बिका ॥ ५२ ॥ त एव सद्यः सम्भूता गणाः शतसहस्रशः । युयुधुस्ते परशुभिर्भिन्दिपाला

सिपट्टिशैः ॥ ५३ ॥ नाशयन्तोऽसुरगणान्देवी शक्त्युपबृंहिताः । अवादयन्त पटहान् गणाः शङ्खाँस्तथापरे ॥ ५४ ॥ मृदङ्गाँश्च तथैवान्ये तस्मिन्युद्धमहोत्सवे । ततो देवी त्रिशूलेन गदया शक्तिवृष्टिभिः ॥ ५५ ॥ खड्गादिभिश्च शतशो निजघान महासुरान् । पातयामास चैवान्यान् घण्टास्वनविमोहितान् ॥ ५६ ॥ असुरान्भुवि पाशेन बद्ध्वा चान्यानकर्षयत् । केचिद् द्विधाकृतास्तीक्ष्णैः खड्गपातैस्तथापरे ॥ ५७ ॥ विपोथिता निपातेन

गदया भुवि शेरते। वेमुश्च केचिद्रुधिरं मुसलेन भृशं हताः ॥५८॥ केचिन्निपतिता भूमौ भिन्नाः शूलेन वक्षसि। निरन्तराः शरौघेण कृताः केचिद्रणाजिरे ॥ ५९ ॥ श्येनानुकारिणः प्राणान्मुमुचुस्त्रिदशार्दनाः ॥ केषाञ्चिद्बाहवश्छिन्नाश्छिन्नग्रीवास्तथापरे ॥ ६० ॥ शिरांसि पेतुरन्येषामन्ये मध्ये विदारिताः। विच्छिन्नजङ्घास्त्वपरे पेतुरुर्व्यां महासुराः ॥ ६१ ॥ एकबाह्वक्षिचरणाः केचिद्देव्या द्विधाकृताः। छिन्नेऽपि चान्ये शिरसि पतिताः

पुनरुत्थिताः॥ ६२ ॥ कबन्धा युयुधुर्देव्या गृहीतपरमा युधाः। ननृतुश्चापरे तत्र युद्धे तूर्यलयाश्रिताः॥ ६३ ॥ कबन्धाश्छिन्नशिरसः खड्गशक्त्यृष्टिपाणयः। तिष्ठ तिष्ठेति भाषन्तो देवीमन्ये महासुराः॥ ६४ ॥ पातितै रथनागाश्वैरसुरैश्च वसुन्धरा। अगम्या सा भवत्तत्र यत्राभूत्स महारणः॥ ६५ ॥ शोणितौघा महानद्यः सद्यस्तत्र विसुस्रुवुः। मध्ये चासुरसैन्यस्य वारणासुरवाजिनाम्॥ ६६ ॥ क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथा

म्बिका । निन्ये क्षयं तथा वह्निस्तृणदारु महाचयम् ॥ ६७ ॥ स च सिंहो महानादमुत्सृजन्धुतकेशरः । शरीरे भ्योऽमरारीणामसूनिव विचिन्वति ॥ ६८ ॥ देव्या गणैश्च तैस्तत्र कृतं युद्धं तथासुरैः । यथैषां तुष्टुवुर्देवाः पुष्पवृष्टिमुचो दिवि ॥ ६९ ॥

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये महिषासुरसैन्यवधो नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ उवाच १ श्लोक ६८ एवं ६९ एवमादितः ॥ १७३ ॥

अथ ध्यानम् ॥ उद्यद्भानुसहस्रकान्तिमरुणक्षौमां शिरोमालिकां रक्तालिप्तपयोधरां जपवटीं विद्यामभीतिं वराम् । हस्ताब्जैर्दधतीं त्रिनेत्रविलसद्वक्त्रारविन्दश्रियं देवीं बद्धहिमांशुरत्नमुकुटां वन्दे सुमन्दस्मिताम् ॥३॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ निहन्यमानं तत्सैन्यमवलोक्य महासुरः । सेनानीश्चिक्षुरः कोपाद्ययौ योद्धुमथाम्बिकाम् ॥ २ ॥ स देवीं शरवर्षेण ववर्ष समरेऽसुरः । यथा मेरुगिरेः शृङ्गं तोयवर्षेण तोयदः ॥ ३ ॥ तस्य च्छित्वा

ततो देवी लीलयैव शरोत्करान् । जघान तुरगान्बा
णैर्यन्तारं चैव वाजिनाम् ॥ ४॥ चिच्छेद च धनुः सद्यो
ध्वजं चातिसमुच्छ्रितम् । विव्याध चैव गात्रेषु छिन्न
धन्वानमाशुगैः ॥ ५ ॥ सच्छिन्नधन्वा विरथो हता
श्वो हतसारथिः । अभ्यधावत तां देवीं खड्गचर्मध
रोऽसुरः ॥ ६ ॥ सिंहमाहत्य खड्गेन तीक्ष्णधारेण मू
र्धनि । आजघान भुजे सव्ये देवीमप्यतिवेगवान् ॥
७॥ तस्याः खड्गो भुजं प्राप्य फफाल नृपनन्दन ।

ततो जग्राह शूलं स कोपादरुणलोचनः ॥ ८ ॥ चिक्षेप च ततस्तत्तु भद्रकाल्यां महासुरः । जाज्वल्यमानं तेजोभी रविबिम्बमिवाम्बरात् ॥ ९ ॥ दृष्ट्वा तदापतच्छूलं देवी शूलममुञ्चत । तच्छूलं शतधा तेन नीतं स च महासुरः ॥ १० ॥ हते तस्मिन्महावीर्ये महिषस्य चमूपतौ । आजगाम गजारूढश्चामरस्त्रिदशार्दनः ॥ ११ ॥ सोऽपि शक्तिं मुमोचाथ देव्यास्तामम्बिका द्रुतम् । हुङ्काराभिहतां भूमौ पातयामास निष्प्रभा

म् ॥१२॥ भग्नां शक्तिं निपतितां दृष्ट्वा क्रोधसमन्वितः।
चिक्षेप चामरः शूलं बाणैस्तदपि साच्छिनत् ॥ १३ ॥
ततः सिंहः समुत्पत्य गजकुम्भान्तरस्थितः । बाहुयुद्धे
न युयुधे तेनोच्चैस्त्रिदशारिणा ॥ १४ ॥ युद्ध्यमानौ त
तस्तौ तु तस्मान्नागान्महीं गतौ । युयुधातेऽतिसंरब्धौ
प्रहारैरतिदारुणैः ॥ १५ ॥ ततो वेगात्खमुत्पत्य निप
त्य च मृगारिणा । करप्रहारेण शिरश्चामरस्य पृथक्कृ
तम् ॥ १६ ॥ उदग्रश्च रणे देव्या शिलावृक्षादिभिर्हतः ।

दन्तमुष्टितलैश्चैव करालश्च निपातितः ॥ १७ ॥
देवी क्रुद्धा गदापातैश्चूर्णयामास चोद्धतम् । वाष्कलं
भिन्दिपालेन बाणैस्ताम्रं तथान्धकम् ॥ १८ ॥ उग्रा
स्यमुग्रवीर्यं च तथैव च महाहनुम् । त्रिनेत्रा च त्रिशू
लेन जघान परमेश्वरी ॥ १९ ॥ बिडालस्यासिना का
यात्पातयामास वै शिरः । दुर्द्धरं दुर्म्मुखं चोभौ शरै
र्निन्ये यमक्षयम् ॥ २० ॥ एवं संक्षीयमाणे तु स्वसैन्ये
महिषासुरः । माहिषेण स्वरूपेण त्रासयामास तान्ग

णान् ॥ २१ ॥ काँश्चित्तुण्डप्रहारेण खुरक्षेपैस्तथाप
रान् । लाङ्गूलताडितांश्चान्याञ्छृङ्गाभ्याञ्च विदारि
तान् ॥ २२ ॥ वेगेन काँश्चिदपरान्नादेन भ्रमणेन च ।
निश्वासपवनेनान्यान्पातयामास भूतले ॥ २३ ॥ नि
पात्य प्रमथानीकमभ्यधावत सोऽसुरः । सिंहं हन्तुं महा
देव्याः कोपं चक्रे ततोऽम्बिका ॥ २४ ॥ सोऽपि कोपा
न्महावीर्यः खुरक्षुण्णमहीतलः । शृङ्गाभ्यां पर्वतानु
च्चांश्चिक्षेप च ननाद च ॥ २५ ॥ वेगभ्रमणविक्षुण्णा

मही तस्य व्यशीर्यत । लाङ्गूलेनाहतश्चाब्धिः प्लावयामास सर्वतः ॥ २६ ॥ धुतशृङ्गविभिन्नाश्च खण्डं खण्डं ययुर्घनाः । श्वासानिलास्ताः शतशो निपेतुर्नभसोऽचलाः ॥ २७ ॥ इति क्रोधसमाध्मातमापतन्तं महासुरम् । दृष्ट्वा सा चण्डिका कोपं तद्वधाय तदाकरोत् ॥ २८ ॥ सा क्षिप्त्वा तस्य वै पाशं तं बबन्ध महासुरम् । तत्याज माहिषं रूपं सोऽपि बद्धो महामृधे ॥ २९ ॥ ततः सिंहोऽभवत्सद्यो यावत्तस्याम्बिका शिरः ।

दु.मू.
९७

छिनत्ति तावत्पुरुषः खड्गपाणिरदृश्यत ॥ ३० ॥ तत
एवाशु पुरुषं देवी चिच्छेद सायकैः । तं खड्गचर्मणा
सार्द्धं ततः सोऽभून्महागजः ॥ ३१ ॥ करेण च महा
सिंहं तं चकर्ष जगर्ज च । कर्षतस्तु करं देवी खड्गेन
निरकृन्तत ॥ ३२ ॥ ततो महासुरो भूयो माहिषं वपु
रास्थितः । तथैव क्षोभयामास त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥
३३ ॥ ततः क्रुद्धा जगन्माता चण्डिका पानमुत्तमम् ।
पपौ पुनः पुनश्चैव जहासारुणलोचना ॥ ३४ ॥ ननर्द

अ. ३

चासुरः सोऽपि बलवीर्यमदोद्धतः । विषाणाभ्यां च चिक्षेप चण्डिकां प्रति भूधरान् ॥ ३५ ॥ सा च तान् प्रहितांस्तेन चूर्णयन्ती शरोत्करैः । उवाच तं मदोद्धूत मुखरागाकुलाक्षरम् ॥ ३६ ॥ देव्युवाच ॥ ३७ ॥ गर्ज गर्ज क्षणं मूढ मधु यावत्पिबाम्यहम् । मया त्वयि हतेऽत्रैव गर्जिष्यन्त्याशु देवताः ॥ ३८ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ३९ ॥ एवमुक्त्वा समुत्पत्य सारूढा तं महासुरम् । पादेनाक्रम्य कण्ठे च शूलेनैनमताडयत् ॥ ४० ॥

ततः सोऽपि पदाक्रान्तस्तया निजमुखात्ततः। अर्धनि
ष्क्रान्त एवातिदेव्या वीर्येण संवृतः॥ ४१ ॥ अर्धनि
ष्क्रान्त एवासौ युध्यमानो महासुरः। तया महासिना
देव्या शिरश्छित्त्वा निपातितः॥ ४२ ॥ ततो हाहाकृ
तं सर्वं दैत्यसैन्यं ननाश तत्। प्रहर्षं च परं जग्मुः स
कला देवतागणाः॥ ४३ ॥ तुष्टुवुस्तां सुरा देवीं सह
दिव्यैर्महर्षिभिः॥ जगुर्गन्धर्वपतयो ननृतुश्चाप्सरो
गणाः॥ ४४ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके

मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये महिषासुरवधोनाम तृतीयोऽध्याय: ॥ ३ ॥ उवाच ३ श्लोक ४१ एवं ४४ एवमादितः ॥ २१७ ॥ * ॥ * ॥ * ॥

अथ ध्यानम् ॥ कालाभ्राभां कटाक्षैररिकुलभयदां मौलिबद्धेन्दुरेखां शङ्खं चक्रं कृपाणं त्रिशिखमपि करैरुद्वहन्तीं त्रिनेत्राम् । सिंहस्कन्धाधिरूढां त्रिभुवनमखिलं तेजसा पूरयन्तीं ध्याये दुर्गां जयाख्यां त्रिदशपतिनुतां सेवितां सिद्धिकामैः ॥ ४ ॥ * ॥ * ॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ शक्रादयः सुरगणा निहतेऽति वीर्ये तस्मिन्दुरात्मनि सुरारिबले च देव्या । तां तु ष्टुवुः प्रणतिनम्रशिरोधरांसा वाग्भिः प्रहर्षपुलकोद्गमचारुदेहाः ॥ २ ॥ देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या निश्शेषदेवगणशक्तिसमूहमूर्त्या। तामम्बिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यां भक्त्या नताःस्म विदधातु शुभानि सा नः ॥ ३ ॥ यस्याः प्रभावमतुलं भगवाननन्तो ब्रह्मा हरश्च नहि वक्तुमलं बलं च । सा चण्डिका

खिलजगत्परिपालनाय नाशाय चाशुभभयस्य मतिं करोतु ॥ ४ ॥ या श्रीः स्वयं सुकृतिनां भवनेष्वलक्ष्मीः पापात्मनां कृतधियां हृदयेषु बुद्धिः । श्रद्धा सतां कुलजनप्रभवस्य लज्जा तां त्वां नताःस्म परिपालय देवि विश्वम् ॥ ५ ॥ किं वर्णयाम तव रूपमचिन्त्यमेतत्किं चातिवीर्यमसुरक्षयकारि भूरि । किं चाहवेषु चरितानि तवाद्भुतानि सर्वेषु देव्यसुरदेवगणादिकेषु ॥ ६ ॥ हेतुः समस्तजगतां त्रिगुणापि दोषैर्न ज्ञायसे हरि

हरादिभिरप्यपारा । सर्वाश्रयाखिलमिदं जगदंशभूत
मव्याकृता हि परमा प्रकृतिस्त्वमाद्या ॥ ७॥ यस्याः स
मस्तसुरतासमुदीरणेन तृप्तिं प्रयाति सकलेषु मखेषु
देवि। स्वाहासि वै पितृगणस्य च तृप्तिहेतुरुच्चार्यसे
त्वमत एव जनैः स्वधा च ॥ ८ ॥ या मुक्तिहेतुरविचि
न्त्यमहाव्रता च अभ्यस्यसे सुनियतेन्द्रियतत्त्वसारैः।
मोक्षार्थिभिर्मुनिभिरस्तसमस्तदोषैर्विद्यासि सा भग
वती परमा हि देवि ॥ ९ ॥ शब्दात्मिका सुविमलर्ग्य

जुषां निधानमुद्गीथरम्यपदपाठवतां च साम्नाम् । देवी त्रयी भगवती भवभावनाय वार्त्ता च सर्वजगतां परमार्तिहन्त्री ॥ १० ॥ मेधासि देवि विदिताखिलशास्त्रसारा दुर्गासि दुर्गभवसागरनौरसङ्गा । श्रीः कैटभारिहृदयैककृताधिवासा गौरी त्वमेव शशिमौलिकृतप्रतिष्ठा ॥ ११ ॥ ईषत्सहासममलं परिपूर्णचन्द्रबिम्बानुकारि कनकोत्तमकान्तिकान्तम् । अत्यद्भुतं प्रहृतमात्तरुषा तथापि वक्त्रं विलोक्य सहसा महिषासुरेण ॥ १२ ॥

दृष्ट्वा तु देवि कुपितं भ्रुकुटीकरालमुद्यच्छशाङ्कसदृ
शच्छवि यन्न सद्यः । प्राणान्मुमोच महिषस्तदतीव
चित्रं कैर्जीव्यते हि कुपितान्तकदर्शनेन ॥ १३ ॥ देवि
प्रसीद परमा भवती भवाय सद्यो विनाशयसि कोपवती
कुलानि । विज्ञातमेतदधुनैव यदस्तमेतन्नीतं बलं सु
विपुलं महिषासुरस्य ॥ १४ ॥ ते संमता जनपदेषु
धनानि तेषां तेषां यशांसि न च सीदति धर्मवर्गः । ध
न्यास्त एव निभृतात्मजभृत्यदारा येषां सदाभ्युदयदा

भवती प्रसन्ना ॥ १५ ॥ धर्म्याणि देवि सकलानि सदैव कर्माण्यत्यादृतः प्रतिदिनं सुकृती करोति । स्वर्गं प्रयाति च ततो भवतीप्रसादाल्लोकत्रयेऽपि फलदा ननु देवि तेन ॥ १६ ॥ दुर्गे स्मृता हरसि भीतिमशेषजन्तोः स्वस्थैः स्मृता मतिमतीव शुभां ददासि । दारिद्र्यदुःख भयहारिणि का त्वदन्या सर्वोपकारकरणाय सदार्द्र चित्ता ॥ १७ ॥ एभिर्हतैर्जगदुपैति सुखं तथैते कुर्वन्तु नाम नरकाय चिराय पापम् । संग्राममृत्युमधिगम्य

दिवं प्रयान्तु मत्वेति नूनमहितान्विनिहंसि देवि ॥१८॥
दृष्ट्वैव किं न भवती प्रकरोति भस्म सर्वासुरानरिषु यत्प्र
हिणोषि शस्त्रम्। लोकान्प्रयान्तु रिपवोऽपि हि शस्त्रपूता
इत्थं मतिर्भवति तेष्वपि तेऽतिसाध्वी ॥ १६ ॥ खड्ग
प्रभानिकरविस्फुरणैस्तथोग्रैः शूलाग्रकान्तिनिवहेन दृ
शोऽसुराणाम् । यन्नागता विलयमंशुमदिन्दुखण्डयो
ग्यानन्नं तव विलोकयतां तदेतत् ॥ २० ॥ दुर्वृत्तवृत्त
शमनं तव देवि शीलं रूपं तथैतदविचिन्त्यमतुल्य

मन्यैः । वीर्यं च हन्तृहृतदेवपराक्रमाणां वैरिष्वपि प्रकटितैव दया त्वयेत्थम् ॥ २१ ॥ केनोपमा भवतु तेऽस्य पराक्रमस्य रूपं च शत्रुभयकार्यतिहारि कुत्र । चित्ते कृपा समरनिष्ठुरता च दृष्टा त्वय्येव देवि वरदे भुवनत्रयेऽपि ॥ २२ ॥ त्रैलोक्यमेतदखिलं रिपुनाशनेन त्रातं त्वया समरमूर्धनि तेऽपि हत्वा । नीता दिवं रिपुगणा भयमप्यपास्तमस्माकमुन्मदसुरारिभवं नमस्ते ॥ २३ ॥ शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्गेन चा

म्बिके। घण्टास्वनेन नः पाहि चापज्यानिःस्वनेन च ॥
२४ ॥ प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चण्डिके रक्ष दक्षिणे।
भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरि ॥ २५ ॥ सौ
म्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते। यानि चा
त्यर्थघोराणि तैरक्षास्मांस्तथा भुवम् ॥ २६ ॥ खड्ग
शूलगदादीनि यानि चास्त्राणि तेऽम्बिके। करपल्लव
सङ्गीनि तैरस्मान् रक्ष सर्वतः ॥ २७॥ ऋषिरुवाच ॥
२८ ॥ एवं स्तुता सुरैर्दिव्यैः कुसुमैर्नन्दनोद्भवैः। आर्चि

ता जगतां धात्री तथा गन्धानुलेपनैः ॥ २९ ॥ भक्त्या समस्तैस्त्रिदशैर्दिव्यैर्धूपैस्तु धूपिता । प्राह प्रसादसुमुखी समस्तान्प्रणतान् सुरान् ॥ ३० ॥ देव्युवाच ॥ ३१ ॥ व्रियतां त्रिदशाः सर्वे यदस्मत्तोऽभिवाञ्छितम् ॥ ३२ ॥ देवा ऊचुः ॥ ३३ ॥ भगवत्या कृतं सर्वं न किञ्चिदवशिष्यते ॥ ३४ ॥ यदयं निहतः शत्रुरस्माकं महिषासुरः । यदि चापि वरो देयस्त्वयास्माकं महेश्वरि ॥ ३५ ॥ संस्मृता संस्मृता त्वन्नो हिंसेथाः परमापदः ॥

यश्च मर्त्यः स्तवैरेभिस्त्वां स्तोष्यत्यमलानने ॥ ३६ ॥ तस्य वित्तर्द्धिविभवैर्धनदारादिसम्पदाम् । वृद्धयेऽस्मत्प्रसन्ना त्वं भवेथाः सर्वदाम्बिके ॥ ३७ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ३८ ॥ इति प्रसादिता देवैर्जगतोऽर्थे तथात्मनः । तथेत्युक्त्वा भद्रकाली बभूवान्तर्हिता नृप ॥ ३९ ॥ इत्येतत्कथितं भूप सम्भूता सा यथा पुरा । देवी देवशरीरेभ्यो जगत्त्रयहितैषिणी ॥ ४० ॥ पुनश्च गौरीदेहात्सा समुद्भूता यथाभवत् । वधाय दुष्टदैत्यानां

तथा शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ४१ ॥ रक्षणाय च लोकानां देवानामुपकारिणी । तच्छृणुष्व मयाख्यातं यथावत्कथयामि ते ॥ ४२ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शक्रादिस्तुतिर्नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ उवाच ५ अर्ध २ श्लोक ३५ एवं ४२ एवमादितः ॥ २५९ ॥

अथ ध्यानम् ॥ घण्टाशूलहलानि शङ्खमुसले चक्रं धनुः सायकं हस्ताब्जैर्दधतीं घनान्तविलसच्छीतांशु

तुल्यप्रभाम्। गौरीदेहसमुद्भवां त्रिजगतामाधारभूतां महापूर्वामत्र सरस्वतीमनुभजे शुम्भादिदैत्यार्दिनीम् ॥ ३ ॥ ॐ अस्य श्रीउत्तमचरित्रस्य रुद्रऋषिः महासरस्वती देवता अनुष्टुप्छन्दः भीमाशक्तिः भ्रामरी बीजं सूर्यस्तत्त्वं सामवेदस्वरूपं महासरस्वतीप्रीत्यर्थे उत्तमचरित्रजपे विनियोगः ॥ ३ ॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ पुरा शुम्भनिशुम्भाभ्यामसुराभ्यां शचीपतेः। त्रैलोक्यं यज्ञभागाश्च हृता मदबला

तथा शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ४१ ॥ रक्षणाय च लोकानां देवानामुपकारिणी । तच्छृणुष्व मयाख्यातं यथाव त्कथयामि ते ॥ ४२ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शक्रादिस्तुतिर्नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ उवाच ५ अर्ध २ श्लोक ३५ एवं ४२ एवमादितः ॥ २५९ ॥

अथ ध्यानम् ॥ घण्टाशूलहलानि शङ्खमुसले चक्रं धनुः सायकं हस्ताब्जैर्दधतीं घनान्तविलसच्छीतांशु

तुल्यप्रभाम् । गौरीदेहसमुद्भवां त्रिजगतामाधारभूतां महापूर्वामत्र सरस्वतीमनुभजे शुम्भादिदैत्यार्दिनीम् ॥ ३ ॥ ॐ अस्य श्रीउत्तमचरित्रस्य रुद्रऋषिः महासरस्वती देवता अनुष्टुप्छन्दः भीमाशक्तिः भ्रामरी बीजं सूर्यस्तत्त्वं सामवेदस्वरूपं महासरस्वतीप्रीत्यर्थे उत्तमचरित्रजपे विनियोगः ॥ ३ ॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ पुरा शुम्भनिशुम्भाभ्यामसुराभ्यां शचीपतेः । त्रैलोक्यं यज्ञभागाश्च हृता मदबला

श्रयात् ॥ २ ॥ तावेव सूर्यतां तद्वदधिकारं तथैन्दवम् ।
कौबेरमथ याम्यं च चक्राते वरुणस्य च ॥ ३ ॥
तावेव पवनर्द्धिं च चक्रतुर्वह्निकर्म च । ततो देवा विनिर्धू
ता भ्रष्टराज्याः पराजिताः ॥ ४ ॥ हृताधिकारास्त्रिदशा
स्ताभ्यां सर्वे निराकृताः । महासुराभ्यां तां देवीं सं
स्मरन्त्यपराजिताम् ॥ ५ ॥ तयास्माकं वरो दत्तो यथाप
त्सु स्मृताखिलाः । भवतां नाशयिष्यामि तत्क्षणात्प
रमापदः ॥ ६ ॥ इति कृत्वा मतिं देवा हिमवन्तं नगे

श्वरम् । जग्मुस्तत्र ततो देवीं विष्णुमायां प्रतुष्टुवुः ॥ ७ ॥ देवा ऊचुः ॥ ८ ॥ नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः । नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्म ताम् ॥ ९ ॥ रौद्रायै नमो नित्यायै गौर्यै धात्र्यै नमोनमः । ज्योत्स्नायै चेन्दुरूपिण्यै सुखायै सततं नमः ॥ १० ॥ कल्याण्यै प्रणतां वृद्ध्यै सिद्ध्यै कुर्मो नमोनमः । नैर्ऋत्यै भूभृतां लक्ष्म्यै शर्वाण्यै ते नमो नमः ॥ ११ ॥ दुर्गायै दुर्गपारायै सारायै सर्वका

रिग्यै । ख्यात्यै तथैव कृष्णायै धूम्रायै सततं नमः ॥
१२ ॥ अतिसौम्यातिरौद्रायै नतास्तस्यै नमो नमः ।
नमो जगत्प्रतिष्ठायै देव्यै कृत्यै नमो नमः ॥ १३ ॥
या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति शब्दिता । नमस्तस्यै
१४ नमस्तस्यै १५ नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १६ ॥
या देवी सर्वभूतेषु चेतनेत्यभिधीयते । नमस्तस्यै
१७ नमस्तस्यै १८ नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १९ ॥ या
देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै २०

नमस्तस्यै २१ नमस्तस्यै नमोनमः ॥ २२ ॥ या
देवी सर्वभूतेषु निद्रारूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै
२३ नमस्तस्यै २४ नमस्तस्यै नमोनमः ॥ २५ ॥
या देवी सर्वभूतेषु क्षुधारूपेण संस्थिता । नम
स्तस्यै २६ नमस्तस्यै २७ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
२८ ॥ या देवी सर्वभूतेषु छायारूपेण संस्थिता । न
मस्तस्यै २९ नमस्तस्यै ३० नमस्तस्यै नमोनमः ॥
३१ ॥ या देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थिता ।

नमस्तस्यै ३२ नमस्तस्यै ३३ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
३४ ॥ या देवी सर्वभूतेषु तृष्णारूपेण संस्थिता ।
नमस्तस्यै ३५ नमस्तस्यै ३६ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
३७ ॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षान्तिरूपेण संस्थिता ।
नमस्तस्यै ३८ नमस्तस्यै ३९ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
४० ॥ या देवी सर्वभूतेषु जातिरूपेण संस्थिता ।
नमस्तस्यै ४१ नमस्तस्यै ४२ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
४३ ॥ या देवी सर्वभूतेषु लज्जारूपेण संस्थिता ।

नमस्तस्यै ४४ नमस्तस्यै ४५ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
४६ ॥ या देवी सर्वभूतेषु शान्तिरूपेण संस्थिता ।
नमस्तस्यै ४७ नमस्तस्यै ४८ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
४६ ॥ या देवी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता । न
मस्तस्यै ५० नमस्तस्यै ५१ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
५२ ॥ या देवी सर्वभूतेषु कान्तिरूपेण संस्थिता ।
नमस्तस्यै ५३ नमस्तस्यै ५४ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
५५ ॥ या देवी सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण संस्थिता ।

नमस्तस्यै ५६ नमस्तस्यै ५७ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
५८ या देवी सर्वभूतेषु वृत्तिरूपेण संस्थिता । न
मस्तस्यै ५९ नमस्तस्यै ६० नमस्तस्यै नमोनमः ॥
६१ ॥ या देवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थिता । न
मस्तस्यै ६२ नमस्तस्यै ६३ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
६४ ॥ या देवी सर्वभूतेषु दयारूपेण संस्थिता । न
मस्तस्यै ६५ नमस्तस्यै ६६ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
६७ ॥ या देवी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेण संस्थिता । न

नस्तस्यै ६८ नमस्तस्यै ६९ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
७० ॥ या देवी सर्वभूतेषु मातृरूपेण संस्थिता । न
मस्तस्यै ७१ नमस्तस्यै ७२ नमस्तस्यै नमोनमः ॥
७३ ॥ या देवी सर्वभूतेषु भ्रान्तिरूपेण संस्थिता ॥
नमस्तस्यै ७४ नमस्तस्यै ७५ नमस्तस्यै नमोनमः ।
७६ ॥ इन्द्रियाणामधिष्ठात्री भूतानां चाखिलेषु या ।
भूतेषु सततं तस्यै व्याप्तिदेव्यै नमोनमः ॥ ७७ ॥
चितिरूपेण या कृत्स्नमेतद् व्याप्य स्थिता जगत् ।

नमस्तस्यै ७८ नमस्तस्यै ७९ नमस्तस्यै नमोनमः ॥ ८० ॥ स्तुता सुरैः पूर्वमभीष्टसंश्रयात्तथा सुरेन्द्रेण दिनेषु सेविता । करोतु सा नः शुभहेतुरीश्वरी शुभानि भद्राण्यभिहन्तु चापदः ॥ ८१ ॥ या साम्प्रतं चोद्धतदैत्यतापितैरस्माभिरीशा च सुरैर्नमस्यते । या च स्मृता तत्क्षणमेव हन्ति नः सर्वापदो भक्तिविनम्रमूर्तिभिः ॥ ८२ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ८३ ॥ एवं स्तवादियुक्तानां देवानां तत्र पार्वती । स्नातुमभ्याययौ तोये

जाह्नव्या नृपनन्दन ॥ ८४ ॥ साब्रवीत्तान् सुरान् सुभ्रूर्भवद्भिः स्तूयतेऽत्र का । शरीरकोशतश्चास्याः समुद्भूताब्रवीच्छिवा ॥ ८५ ॥ स्तोत्रं ममैतत् क्रियते शुम्भदैत्यनिराकृतैः । देवैः समस्तैः समरे निशुम्भेन पराजितैः ॥ ८६ ॥ शरीरकोशाद्यत्तस्याः पार्वत्या निःसृताम्बिका । कौशिकीति समस्तेषु ततो लोकेषु गीयते ॥ ८७ ॥ तस्यां विनिर्गतायां तु कृष्णाभूत्सापि पार्वती । कालिकेति समाख्याता हिमाचलकृता

श्रया ॥ ८८ ॥ ततोऽम्बिकां परं रूपं बिभ्राणां सुमनोहरम् । ददर्श चण्डो मुण्डश्च भृत्यौ शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ८९ ॥ ताभ्यां शुम्भाय चाख्याता अतीव सुमनोहरा । काप्यास्ते स्त्री महाराज भासयन्ती हिमाचलम् ॥ ९० ॥ नैव तादृक् क्वचिद्रूपं दृष्टं केनचिदुत्तमम् । ज्ञायतां काप्यसौ देवी गृह्यतां चासुरेश्वर ॥ ९१ ॥ स्त्रीरत्नमतिचार्वङ्गी द्योतयन्ती दिशस्त्विषा । सा तु तिष्ठति दैत्येन्द्र तां भवान्द्रष्टुमर्हति ॥ ९२ ॥

यानि रत्नानि मणयो गजाश्वादीनि वै प्रभो ॥ त्रैलो
क्ये तु समस्तानि साम्प्रतं भान्ति ते गृहे ॥ ६३ ॥
ऐरावतं समानीतो गजरत्नं पुरन्दरात् । पारिजाततरु
श्चायं तथैवोच्चैःश्रवा हयः ॥ ६४ ॥ विमानं हंससंयु
क्तमेतत्तिष्ठति तेऽङ्गने । रत्नभूतमिहानीतं यदासीद्वेध
सोऽद्भुतम् ॥ ६५ ॥ निधिरेष महापद्मः समानीतो धने
श्वरात् । किञ्जल्किनीं ददौ चाब्धिर्मालामम्लानपङ्क
जाम् ॥ ६६ ॥ छत्रं ते वारुणं गेहे काञ्चनस्रावि तिष्ठ

ति । तथायं स्यन्दनवरो यः पुरासीत्प्रजापतेः ॥ ९७ ॥ मृत्योरुत्क्रान्तिदा नाम शक्तिरीश त्वयाहृता । पाशः सलिलराजस्य भ्रातुस्तव परिग्रहे ॥ ९८ ॥ निशुम्भस्याब्धिजाताश्च समस्ता रत्नजातयः । वह्निरपि ददौ तुभ्यमग्निशौचे च वाससी ॥ ९९ ॥ एवं दैत्येन्द्र रत्नानि समस्तान्याहृतानि ते । स्त्रीरत्नमेषा कल्याणी त्वया कस्मान्न गृह्यते ॥ १०० ॥ ऋषिरुवाच ॥ १०१ ॥ निशम्येति वचः शुम्भः स तदा चण्डमुण्डयोः । प्रेषयामास

सुग्रीवं दूतं देव्या महासुरम् ॥ १०२ ॥ इति चेति च वक्तव्या सा गत्वा वचनान्मम । यथा चाभ्येति सम्प्री त्या तथा कार्यं त्वया लघु ॥ १०३ ॥ स तत्र गत्वा य त्रास्ते शैलोद्देशेऽतिशोभने । सा देवी तां ततः प्राह श्लक्ष्णं मधुरया गिरा ॥ १०४ ॥ दूत उवाच ॥ १०५ ॥ देवि दैत्येश्वरः शुम्भस्त्रैलोक्ये परमेश्वरः । दूतोऽहं प्रेषितस्तेन त्वत्सकाशमिहागतः ॥ १०६ ॥ अव्या हताज्ञः सर्वासु यः सदा देवयोनिषु । निर्जिताखिल

दैत्यारिः स यदाह शृणुष्व तत् ॥ १०७॥ मम त्रैलोक्यमखिलं मम देवा वशानुगाः । यज्ञभागानहं सर्वानुपाश्नामि पृथक् पृथक् ॥ १०८ ॥ त्रैलोक्ये वररत्नानि मम वश्यान्यशेषतः । तथैव गजरत्नं च हृत्वा देवेन्द्रवाहनम् ॥ १०९ ॥ क्षीरोदमथनोद्भूतमश्वरत्नं ममामरैः । उच्चैःश्रवससंज्ञं तत्प्रणिपत्य समर्पितम् ॥ ११० ॥ यानि चान्यानि देवेषु गन्धर्वेषूरगेषु च । रत्नभूतानि भूतानि तानि मय्येव शोभने ॥ १११ ॥ स्त्री

रत्नभूतां त्वां देवि लोके मन्यामहे वयम् । सा त्वमस्मा
नुपागच्छ यतो रत्नभुजो वयम् ॥ ११२ ॥ मां वा ममा
नुजं वापि निशुम्भमुरुविक्रमम् । भज त्वं चञ्चला
पाङ्गि रत्नभूतासि वै यतः ॥ ११३ ॥ परमैश्वर्यमतुलं
प्राप्स्यसे मत्परिग्रहात् । एतद्बुद्ध्या समालोच्य मत्प
रिग्रहतां व्रज ॥ ११४ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ११५ ॥
इत्युक्ता सा तदा देवी गम्भीरान्तःस्मिता जगौ । दुर्गा
भगवती भद्रा ययेदं धार्यते जगत् ॥ ११६ ॥ देव्यु

वाच ॥ ११७॥ सत्यमुक्तं त्वया नात्र मिथ्या किञ्चि
त्त्वयोदितम् । त्रैलोक्याधिपतिः शुम्भो निशुम्भश्चापि
तादृशः ॥ ११८ ॥ किं त्वत्र यत्प्रतिज्ञातं मिथ्या त
त्क्रियते कथम् । श्रूयतामल्पबुद्धित्वात्प्रतिज्ञा या कृता
पुरा ॥ ११९ ॥ यो मां जयति संग्रामे यो मे दर्पं व्य
पोहति । यो मे प्रतिबलो लोके स मे भर्ता भविष्य
ति ॥ १२० ॥ तदागच्छतु शुम्भोऽत्र निशुम्भो वा
महासुरः । मां जित्वा किं चिरेणात्र पाणिं गृह्णातु मे

लघु ॥ १२१ ॥ दूत उवाच ॥ १२२ ॥ अवलिप्तासि मैवं त्वं देवि ब्रूहि ममाग्रतः । त्रैलोक्ये कः पुमाँस्तिष्ठेदग्रे शुम्भनिशुम्भयोः ॥ १२३ ॥ अन्येषामपि दैत्यानां सर्वे देवा न वै युधि । तिष्ठन्ति सम्मुखे देवि किं पुनः स्त्री त्वमेकिका ॥ १२४ ॥ इन्द्राद्याः सकला देवास्तस्थुर्येषां न संयुगे । शुम्भादीनां कथं तेषां स्त्री प्रयास्यसि संमुखम् ॥ १२५ ॥ सा त्वं गच्छ मयैवोक्ता पार्श्वं शुम्भनिशुम्भयोः । केशाकर्षणनिर्धूतगौरवा मा

गमिष्यसि ॥ १२६ ॥ देव्युवाच ॥ १२७ ॥ एवमेतद्बली शुम्भो निशुम्भश्चातिवीर्यवान् । किं करोमि प्रतिज्ञा मे यदनालोचिता पुरा ॥ १२८ ॥ स त्वं गच्छ मयोक्तं ते यदेतत्सर्वमादृतः । तदाचक्ष्वाऽसुरेन्द्राय स च युक्तं करोतु यत् ॥ १२९ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये देव्यादूतसंवादो नाम पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ उवाच ९ अवदानं ६६ श्लोक ५४ एवम् १२९ एवमादितः ॥ ३८८ ॥

अथ ध्यानम् ॥ नागाधीश्वरविष्टरां फणिफणोत्तंसो रुरत्नावलीं भास्वद्देहलतां दिवाकरनिभां नेत्रत्रयोद्भासिताम् । मालाकुम्भकपालनीरजकरां चन्द्रार्धचूडां परां सर्वज्ञेश्वरभैरवाङ्कनिलयां पद्मावतीं चिन्तये ॥ ६ ॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ इत्याकर्ण्य वचो देव्याः स दूतोऽमर्षपूरितः । समाचष्ट समागम्य दैत्यराजाय विस्तरात् ॥ २ ॥ तस्य दूतस्य तद्वाक्यमाकर्ण्यासुरराट् ततः । सक्रोधः प्राह दैत्यानामधिपं धूम्रलोच

नम् ॥ ३ ॥ हे धूम्रलोचनाशु त्वं स्वसैन्यपरिवारितः । तामानय बलाद्दुष्टां केशाकर्षणविह्वलाम् ॥ ४ ॥ तत्परित्राणदः कश्चिद्यदि वोत्तिष्ठतेऽपरः । स हन्तव्योऽमरो वापि यक्षो गन्धर्व एव वा ॥ ५ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ६ ॥ तेनाज्ञप्तस्ततः शीघ्रं स दैत्यो धूम्रलोचनः । वृतः षष्ट्या सहस्राणामसुराणां द्रुतं ययौ ॥ ७ ॥ स दृष्ट्वा तां ततो देवीं तुहिनाचलसंस्थिताम् । जगादोच्चैः प्रयाहीति मूलं शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ८ ॥ न चेत्प्रीत्याद्य

भवती मद्भर्तारमुपैष्यति । ततो बलान्नयाम्येष केशा
कर्षणविह्वलाम् ॥ ९ ॥ देव्युवाच ॥ १० ॥ दैत्येश्वरे
ण प्रहितो बलवान् बलसंवृतः । बलान्नयसि मामेवं
ततः किं ते करोम्यहम् ॥ ११ ॥ ऋषिरुवाच ॥ १२ ॥
इत्युक्तः सोऽभ्यधावत्तामसुरो धूम्रलोचनः । हुङ्कारेणैव
तं भस्म सा चकाराम्बिका ततः ॥ १३ ॥ अथ क्रुद्धं
महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका । ववर्ष सायकैस्तीक्ष्णै
स्तथा शक्तिपरश्वधैः ॥ १४ ॥ ततो धुतसटः कोपात्कृ

त्वा नादं सुभैरवम् । पपातासुरसेनायां सिंहो देव्याः स्ववाहनः ॥ १५ ॥ कांश्चित् करप्रहारेण दैत्यानास्येन चापरान् । आक्रान्त्या चाधरेणान्यान् संजघान महासुरान् ॥ १६ ॥ केषाञ्चित्पाटयामास नखैः कोष्ठानि केशरी । तथा तलप्रहारेण शिरांसि कृतवान् पृथक् ॥ १७ ॥ विच्छिन्नबाहुशिरसः कृतास्तेन तथापरे । पपौ च रुधिरं कोष्ठादन्येषां धुतकेशरः ॥ १८ ॥ क्षणेन तद्बलं सर्वं क्षयं नीतं महात्मना । तेन केशरिणा

देव्या वाहनेनातिकोपिना ॥ १९ ॥ श्रुत्वा तमसुरं देव्या निहतं धूम्रलोचनम् । बलञ्च क्षयितं कृत्स्नं देवी केशरिणा ततः ॥ २० ॥ चुकोप दैत्याधिपतिः शुम्भः प्रस्फुरिताधरः । आज्ञापयामास च तौ चण्डमुण्डौ महासुरौ ॥ २१ ॥ हे चण्ड हे मुण्ड बलैर्बहुलैः परिवारितौ । तत्र गच्छत गत्वा च सा समानीयतां लघु ॥ २२ ॥ केशेष्वाकृष्य बद्ध्वा वा यदि वः संशयो युधि । तदाशेषायुधैः सर्वैरसुरैर्विनिहन्यताम् ॥ २३ ॥ तस्यां ह

तायां दुष्टायां सिंहे च विनिपातिते । शीघ्रमागम्यतां बद्ध्वा गृहीत्वा तामथाम्बिकाम्॥२४॥ इति श्रीमार्कण्डेय पुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शुम्भनिशुम्भ सेनानीधूम्रलोचनवधो नाम षष्ठोऽध्यायः॥ ६॥ उवाच ४ अर्ध० श्लोक २० एवम् २४ एवमादितः ॥ ४१२ ॥

अथ ध्यानम् ॥ ध्यायेयं रत्नपीठे शुककलपठितं शृण्वतीं श्यामलाङ्गीं न्यस्तैकांघ्रिं सरोजैः शशिशकलधरां वल्लकीं वादयन्तीम् । कह्लाराबद्धमालां नियमितविल

सच्चूडिकां रक्तवस्त्रां मातङ्गीं शङ्खपात्रां मधुरमधुमदां चित्रकोद्भासिभालाम् ॥ ७ ॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ आज्ञप्तास्ते ततो दैत्याश्चण्ड मुण्डपुरोगमाः । चतुरङ्गबलोपेता ययुरभ्युद्यतायुधाः ॥ २ ॥ ददृशुस्ते ततो देवीमीषद्धासां व्यवस्थिताम् । सिंहस्योपरि शैलेन्द्रशृङ्गे महति काञ्चने ॥ ३ ॥ ते दृष्ट्वा तां समादातुमुद्यमं चक्रुरुद्यताः । आकृष्टचापा सिधरास्तथान्ये तत्समीपगाः ॥ ४ ॥ ततः कोपं चका

रोच्चैरम्बिका तानरीन्प्रति। कोपेन चास्या वदनं मसी वर्णमभूत्तदा ॥ ५ ॥ भ्रुकुटीकुटिलात्तस्या ललाटफल कादूद्रुतम्। काली करालवदना विनिष्क्रान्तासिपाशि नी ॥ ६ ॥ विचित्रखट्वाङ्गधरा नरमालाविभूषणा। द्वी पिचर्मपरीधाना शुष्कमांसातिभैरवा ॥ ७ ॥ अति विस्तारवदना जिह्वाललनभीषणा। निमग्ना रक्तनय ना नादापूरितदिङ्मुखा ॥ ८ ॥ सा वेगेनाभिपतिता घातयन्ती महासुरान्। सैन्ये तत्र सुरारीणामभक्षयत

तद्बलम् ॥ ६ ॥ पार्ष्णिग्राहाङ्कुशग्राहियोधघण्टासमन्वितान् । समादायैकहस्तेन मुखे चिक्षेप वारणान् ॥ १० ॥ तथैव योधं तुरगै रथं सारथिना सह । निक्षिप्य वक्त्रे दशनैश्चर्वयन्त्यतिभैरवम् ॥ ११ ॥ एकं जग्राह केशेषु ग्रीवायामथ चापरम् । पादेनाक्रम्य चैवान्यमुरसान्यमपोथयत् ॥ १२ ॥ तैर्मुक्तानि च शस्त्राणि महास्त्राणि तथासुरैः । मुखेन जग्राह रुषा दशनैर्मथितान्यपि ॥ १३ ॥ बलिनां तद्बलं सर्वमसुराणां

दुरात्मनाम् । ममर्दाभक्षयच्चान्यानन्यांश्चाताडयत्त
था ॥ १४ ॥ असिना निहताः केचित्केचित्खट्वाङ्गता
डिताः । जग्मुर्विनाशमसुरा दन्ताग्राभिहतास्तथा ॥
१५ ॥ क्षणेन तद्बलं सर्वमसुराणां निपातितम् । दृष्ट्वा
चण्डोऽभिदुद्राव तां कालीमतिभीषणाम् ॥ १६ ॥ श
रवर्षैर्महाभीमैर्भीमाक्षीं तां महासुरः । छादयामास
चक्रैश्च मुण्डः क्षिप्तैः सहस्रशः ॥ १७ ॥ तानि चक्रा
ण्यनेकानि विशमानानि तन्मुखम् । बभुर्यथार्कबि

म्बानि सुबहूनि घनोदरम् ॥ १८ ॥ ततो जहासाति
रुषा भीमं भैरवनादिनी । काली करालवक्त्रान्तर्दुर्दर्श
दशनोज्ज्वला ॥ १९ ॥ उत्थाय च महासिंहं देवी
चण्डमधावत । गृहीत्वा चास्य केशेषु शिरस्तेनासि
नाच्छिनत् ॥ २० ॥ अथ मुण्डोऽभ्यधावत्तां दृष्ट्वा
चण्डं निपातितम् । तमप्यपातयद्भूमौ सा खड्गाभि
हतं रुषा ॥ २१ ॥ हतशेषं ततः सैन्यं दृष्ट्वा चण्डं
निपातितम् । मुण्डं च सुमहावीर्यं दिशो भेजे भयातु

रम् ॥ २२ ॥ शिरश्चण्डस्य काली च गृहीत्वा मुण्डमेव च । प्राह प्रचण्डाट्टहासमिश्रमभ्येत्य चण्डिकाम् ॥२३॥ मया तवात्रोपहृतौ चण्डमुण्डौ महापशू । युद्धयज्ञे स्वयं शुम्भं निशुम्भं च हनिष्यसि ॥ २४ ॥ ऋषिरुवाच ॥ २५ ॥ तावानीतौ ततो दृष्ट्वा चण्डमुण्डौ महासुरौ । उवाच कालीं कल्याणीं ललितं चण्डिका वचः ॥ २६ ॥ यस्माच्चण्डं च मुण्डं च गृहीत्वा त्वमुपागता । चामुण्डेति ततो लोके ख्याता देवि भवि

ष्यसि॥२७॥इतिश्रीमार्कण्डेयपुराणेसावर्णिकेमन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये चण्डमुण्डवधो नाम सप्तमोऽध्यायः॥७॥ उवाच २ श्लोक २५ एवम् २७ एवमादितः॥४३९॥

अथ ध्यानम्॥ अरुणां करुणातरङ्गिताक्षीं धृतपाशाङ्कुशमुख्यचापहस्ताम्। अणिमादिभिरावृतां मयूखैरहमित्येव विभावये भवानीम्॥ ८॥

ऋषिरुवाच॥ १॥ चण्डे च निहते दैत्ये मुण्डे च विनिपातिते।बहुलेषु च सैन्येषु क्षयितेष्वसुरेश्वरः॥२॥

ततः कोपपराधीनचेताः शुम्भः प्रतापवान् । उद्योगं
सर्वसैन्यानां दैत्यानामादिदेश ह ॥ ३ ॥ अद्य
सर्वबलैर्दैत्याः षडशीतिरुदायुधाः । कम्बूनां चतुर
शीतिर्निर्यान्तु स्वबलैर्वृताः ॥ ४ ॥ कोटिवीर्याणि पञ्चा
शदसुराणां कुलानि वै । शतं कुलानि धौम्राणां
निर्गच्छन्तु ममाज्ञया ॥ ५ ॥ कालका दौर्हृदा मौर्याः
कालकेयास्तथासुराः । युद्धाय सज्जा निर्यान्तु आज्ञ
या त्वरिता मम ॥ ६ ॥ इत्याज्ञाप्यासुरपतिः शुम्भो भै

रवशासनः । निर्जगाम महासैन्यसहस्रैर्बहुभिर्वृतः ॥ ७ ॥ आयान्तं चण्डिका दृष्ट्वा तत्सैन्यमतिभीषणम् । ज्यास्वनैः पूरयामास धरणीगगनान्तरम् ॥ ८ ॥ ततः सिंहो महानादमतीव कृतवान् नृप । घण्टास्वनेन तन्नादमम्बिका चोपबृंहयत् ॥ ९ ॥ धनुर्ज्यासिंहघण्टानां नादापूरितदिङ्मुखा । निनादैर्भीषणैः काली जिग्ये विस्तारिताननां ॥ १० ॥ तं निनादमुपश्रुत्य दैत्यसैन्यैश्चतुर्दिशम् । देवी सिंहस्तथा काली सरोषैः

परिवारितः ॥ ११ ॥ एतस्मिन्नन्तरे भूप विनाशाय सुरद्विषाम् । भवायामरसिंहानामतिवीर्यबलान्विताः ॥ १२ ॥ ब्रह्मेशगुहविष्णूनां तथेन्द्रस्य च शक्तयः । शरीरेभ्यो विनिष्क्रम्य तद्रूपैश्चण्डिकां ययुः ॥ १३ ॥ यस्य देवस्य यद्रूपं यथाभूषणवाहनम् । तद्वदेव हि तच्छक्तिरसुरान्योद्धुमाययौ ॥ १४ ॥ हंसयुक्तविमानाग्रे साक्षसूत्रकमण्डलुः । आयाता ब्रह्मणः शक्तिर्ब्रह्माणी साभिधीयते ॥ १५ ॥ माहेश्वरी वृषारूढा

त्रिशूलवरधारिणी । महाहिवलया प्राप्ता चन्द्ररेखा विभूषणा ॥ १६ ॥ कौमारी शक्तिहस्ता च मयूरवरवाहना । योद्धुमभ्याययौ दैत्यानम्बिका गुहरूपिणी ॥ १७ ॥ तथैव वैष्णवी शक्तिर्गरुडोपरि संस्थिता । शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गखड्गहस्ताभ्युपाययौ ॥ १८ ॥ यज्ञवाराहमतुलं रूपं या बिभ्रतो हरेः । शक्तिः साप्याययौ तत्र वाराहीं बिभ्रती तनुम् ॥ १९ ॥ नारसिंही नृसिंहस्य बिभ्रती सदृशं वपुः । प्राप्ता तत्र सटाक्षेपक्षिप्तनक्षत्र

संहतिः ॥ २० ॥ वज्रहस्ता तथैवैन्द्री गजराजोपरि स्थिता । प्राप्ता सहस्रनयना यथा शक्रस्तथैव सा ॥ २१ ॥ ततः परिवृतस्ताभिरीशानो देवशक्तिभिः । हन्यन्तामसुराः शीघ्रं मम प्रीत्याह चण्डिकाम् ॥ २२ ॥ ततो देवीशरीरात्तु विनिष्क्रान्तातिभीषणा । चण्डिका शक्तिरत्युग्रा शिवा शतनिनादिनी ॥ २३ ॥ सा चाह धूम्रजटिलमीशानमपराजिता । दूत त्वं गच्छ भगवन् पार्श्वं शुम्भनिशुम्भयोः ॥ २४ ॥ ब्रूहि शुम्भं निशुम्भं

च दानवावतिगर्वितौ। ये चान्ये दानवास्तत्र युद्धाय
समुपस्थिताः ॥ २५ ॥ त्रैलोक्यमिन्द्रो लभतां देवाः
सन्तु हविर्भुजः। यूयं प्रयात पातालं यदि जीवितुमि
च्छथ ॥ २६ ॥ बलावलेपादथ चेद्भवन्तो युद्धकांक्षि
णः। तदागच्छत तृप्यन्तु मच्छिवाः पिशितेन वः ॥
२७ ॥ यतो नियुक्तो दौत्येन तया देव्याः शिवः स्वयम्।
शिवदूतीति लोकेऽस्मिंस्ततः सा ख्यातिमागता ॥ २८ ॥
तेऽपि श्रुत्वा वचो देव्याः शर्वाख्यातं महासुराः।

अमर्षापूरिता जग्मुर्यतः कात्यायनी स्थिता ॥ २९ ॥
ततः प्रथममेवाग्रे शरशक्त्यृष्टिवृष्टिभिः। ववर्षुरुद्धतामर्षास्तान्देवीममरारयः ॥ ३० ॥ सा च तान्प्रहितान्बाणाञ्छूलशक्तिपरश्वधान्। चिच्छेद लीलयाध्मातधनुर्मुक्तैर्महेषुभिः ॥ ३१ ॥ तस्याग्रतस्तथा काली शूलपातविदारितान्। खट्वाङ्गपोथितांश्चारीन्कुर्वती व्यचरत्तदा ॥ ३२ ॥ कमण्डलुजलाक्षेपहतवीर्यान्हतौजसः। ब्रह्माणी चाकरोच्छत्रून्येन येन स्म धावति॥ ३३ ॥

माहेश्वरी त्रिशूलेन तथा चक्रेण वैष्णवी । दैत्याञ्जघान कौमारी तथा शक्त्यातिकोपना ॥ ३४ ॥ ऐन्द्री कुलिशपातेन शतशो दैत्यदानवाः । पेतुर्विदारिताः पृथ्व्यां रुधिरौघप्रवर्षिणः ॥ ३५ ॥ तुण्डप्रहारविध्वस्ता दंष्ट्राग्रक्षतवक्षसः । वाराहमूर्त्या न्यपतंश्चक्रेण च विदारिताः ॥ ३६ ॥ नखैर्विदारितांश्चान्यान्भक्षयन्ती महासुरान् । नारसिंही चचाराजौ नादापूर्णदिगन्तरा ॥ ३७ ॥ चण्डाट्टहासैरसुराः शिवदूत्यभिदूषिताः । पेतुः

पृथिव्यां पतितांस्तांश्चखादाथ सा तदा ॥ ३८ ॥
इति मातृगणं क्रुद्धं मर्दयन्तं महासुरान् । दृष्ट्वाभ्युपा
यैर्विविधैर्नेशुर्देवारिसैनिकाः ॥ ३९ ॥ पलायनपरान्
दृष्ट्वा दैत्यान् मातृगणार्दितान् । योद्धुमभ्याययौ क्रुद्धो
रक्तबीजो महासुरः ॥ ४० ॥ रक्तबिन्दुर्यदा भूमौ पत
त्यस्य शरीरतः । समुत्पतति मेदिन्यां तत्प्रमाणस्त
दासुरः ॥ ४१ ॥ युयुधे स गदापाणिरिन्द्रशक्त्या महा
सुरः । ततश्चैन्द्री स्ववज्रेण रक्तबीजमताडयत् ॥ ४२ ॥

कुलिशेनाहतस्याशु बहु सुस्राव शोणितम्। समुत्तस्थु
स्ततो योधास्तद्रूपास्तत्पराक्रमाः ॥ ४३ ॥ यावन्तः प
तितास्तस्य शरीराद्रक्तबिन्दवः। तावन्तः पुरुषा जाता
स्तद्वीर्यबलविक्रमाः ॥ ४४ ॥ ते चापि युयुधुस्तत्र पु
रुषा रक्तसम्भवाः। समं मातृभिरत्युग्रं शस्त्रपातातति
भीषणम् ॥ ४५ ॥ पुनश्च वज्रपातेन क्षतमस्य शिरो
यदा ॥ ववाह रक्तं पुरुषास्ततो जाताः सहस्रशः ॥ ४६ ॥
वैष्णवी समरे चैनं चक्रेणाभिजघान ह। गदया ताड

यामास ऐन्द्री तमसुरेश्वरम् ॥ ४७ ॥ वैष्णवीचक्रभि
न्नस्य रुधिरस्रावसम्भवैः । सहस्रशो जगद्व्याप्तं त
त्प्रमाणैर्महासुरैः ॥ ४८ ॥ शक्त्या जघान कौमारी
वाराही च तथासिना । माहेश्वरी त्रिशूलेन रक्तबीजं
महासुरम् ॥ ४९ ॥ स चापि गदया दैत्यः सर्वा एवा
हनत् पृथक् । मातृः कोपसमाविष्टो रक्तबीजो महासु
रः ॥ ५० ॥ तस्याहतस्य बहुधा शक्तिशूलादिभिर्भुवि ।
पपात यो वै रक्तौघस्तेनासञ्छतशोऽसुराः ॥ ५१ ॥

तैश्चासुरासृक्सम्भूतैरसुरैः सकलं जगत् । व्याप्तमासी
त्ततो देवा भयमाजग्मुरुत्तमम् ॥ ५२ ॥ तान्विषण्णान्
सुरान् दृष्ट्वा चण्डिका प्राह सत्वरा । उवाच कालीं
चामुण्डे विस्तरं वदनं कुरु ॥ ५३ ॥ मच्छस्त्रपातस
म्भूतान् रक्तबिन्दून्महासुरान् । रक्तबिन्दोः प्रतीच्छ त्वं
वक्त्रेणानेन वेगिता ॥ ५४ ॥ भक्षयन्ती चर रणे तदु
त्पन्नान्महासुरान् । एवमेष क्षयं दैत्यः क्षीणरक्तो गमि
ष्यति ॥ ५५ ॥ भक्ष्यमाणास्त्वया चोग्रा न चोत्पत्स्य

अ. ८

यामास ऐन्द्री तमसुरेश्वरम् ॥ ४७ ॥ वैष्णवीचक्रभि न्नस्य रुधिरस्रावसम्भवैः । सहस्रशो जगद्व्याप्तं त त्प्रमाणैर्महासुरैः ॥ ४८ ॥ शक्त्या जघान कौमारी वाराही च तथासिना । माहेश्वरी त्रिशूलेन रक्तबीजं महासुरम् ॥ ४९ ॥ स चापि गदया दैत्यः सर्वा एवा हनत् पृथक् । मातृः कोपसमाविष्टो रक्तबीजो महासु रः ॥ ५० ॥ तस्याहतस्य बहुधा शक्तिशूलादिभिर्भुवि । पपात यो वै रक्तौघस्तेनासञ्छतशोऽसुराः ॥ ५१ ॥

तैश्चासुरासृक्सम्भूतैरसुरैः सकलं जगत् । व्याप्तमासी
त्ततो देवा भयमाजग्मुरुत्तमम् ॥ ५२ ॥ तान्विषण्णान्
सुरान् दृष्ट्वा चण्डिका प्राह सत्वरा । उवाच कालीं
चामुण्डे विस्तरं वदनं कुरु ॥ ५३ ॥ मच्छस्त्रपातस
म्भूतान् रक्तबिन्दून्महासुरान् । रक्तबिन्दोः प्रतीच्छ त्वं
वक्त्रेणानेन वेगिता ॥ ५४ ॥ भक्षयन्ती चर रणे तदु
त्पन्नान्महासुरान् । एवमेष क्षयं दैत्यः क्षीणरक्तो गमि
ष्यति ॥ ५५ ॥ भक्ष्यमाणास्त्वया चोग्रा न चोत्पत्स्य

न्ति चापरे। इत्युक्त्वा तां ततो देवी शूलेनाभिजघान
तम् ॥ ५६ ॥ मुखेन काली जगृहे रक्तबीजस्य शोणि
तम्। ततोऽसावाजघानाथ गदया तत्र चण्डिकाम् ॥
५७ ॥ न चास्या वेदनां चक्रे गदापातोऽल्पिकामपि ।
तस्याहतस्य देहात्तु बहु सुस्राव शोणितम् ॥ ५८ ॥
यतस्ततस्तद्वक्त्रेण चामुण्डा सम्प्रतीच्छति । मुखे
समुद्गता येऽस्या रक्तपातान्महासुराः ॥ ५९ ॥ तांश्चखा
दाथ चामुण्डा पपौ तस्य च शोणितम् । देवी शूलेन

वज्रेण बाणैरसिभि ऋर्ष्टिभिः ॥ ६० ॥ जघान रक्तबी
जं तं चामुण्डापीतशोणितम् । स पपात महीपृष्ठे श
स्त्रसङ्घसमाहतः ॥ ६१ ॥ नीरक्तश्च महीपाल रक्तबी
जो महासुरः । ततस्ते हर्षमतुलमवापुस्त्रिदशा नृप ॥
६२ ॥ तेषां मातृगणो जातो ननर्तासृङ्मदोद्धतः ॥
६३॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवी
माहात्म्ये रक्तबीजवधो नामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ उवा
च १ अर्ध १ श्लोक ६१ एवं ६३ एवमादितः॥५०२॥ अ.

न्ति चापरे। इत्युक्त्वा तां ततो देवी शूलेनाभिजघान
तम् ॥ ५६ ॥ मुखेन काली जगृहे रक्तबीजस्य शोणि
तम्। ततोऽसावाजघानाथ गदया तत्र चण्डिकाम् ॥
५७ ॥ न चास्या वेदनां चक्रे गदापातोऽल्पिकामपि ।
तस्याहतस्य देहात्तु बहु सुस्राव शोणितम् ॥ ५८ ॥
यतस्ततस्तद्वक्त्रेण चामुण्डा सम्प्रतीच्छति । मुखे
समुद्गता येऽस्या रक्तपातान्महासुराः ॥ ५९ ॥ तांश्चखा
दाथ चामुण्डा पपौ तस्य च शोणितम् । देवी शूलेन

वज्रेण बाणैरसिभि ऋष्टिभिः ॥ ६० ॥ जघान रक्तबीजं तं चामुण्डापीतशोणितम् । स पपात महीपृष्ठे शस्त्रसङ्घसमाहतः ॥ ६१ ॥ नीरक्तश्च महीपाल रक्तबीजो महासुरः । ततस्ते हर्षमतुलमवापुस्त्रिदशा नृप ॥ ६२ ॥ तेषां मातृगणो जातो ननर्तासृङ्मदोद्धतः ॥ ६३॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये रक्तबीजवधो नामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ उवाच १ अर्ध १ श्लोक ६१ एवं ६३ एवमादितः॥५०२॥

अथ ध्यानम् ॥ बन्धूककाञ्चननिभां रुचिराक्षमालां पाशाङ्कुशौ च वरदां निजबाहुदण्डैः । बिभ्राणमिन्दु शकलाभरणां त्रिनेत्रामर्धाम्बिकेशमनिशं वपुराश्र यामि ॥ ६ ॥

राजोवाच ॥ १ ॥ विचित्रमिदमाख्यातं भगवन् भ वता मम । देव्याश्चरितमाहात्म्यं रक्तबीजवधाश्रित म् ॥ २ ॥ भूयश्चेच्छाम्यहं श्रोतुं रक्तबीजे निपातिते । चकार शुम्भो यत्कर्म निशुम्भश्चातिकोपनः ॥ ३ ॥

ऋषिरुवाच ॥ ४ ॥ चकार कोपमतुलं रक्तबीजे निपा
तिते ॥ शुम्भासुरो निशुम्भश्च हतेष्वन्येषु चाहवे ॥
५ ॥ हन्यमानं महासैन्यं विलोक्यामर्षमुद्वहन् । अ
भ्यधावन्निशुम्भोऽथ मुख्ययाऽसुरसेनया ॥ ६ ॥ तस्या
ग्रतस्तथा पृष्ठे पार्श्वयोश्च महासुराः । संदष्टौष्ठपुटाः
क्रुद्धा हन्तुं देवीमुपाययुः ॥ ७ ॥ आजगाम महावी
र्यः शुम्भोऽपि स्वबलैर्वृतः । विहन्तुं चण्डिकां कोपा
त्कृत्वा युद्धं तु मातृभिः ॥ ८ ॥ ततो युद्धमतीवासीद्दे

व्या शुम्भनिशुम्भयोः । शरवर्षमतीवोग्रं मेघयोरिव वर्षतोः ॥ ९ ॥ चिच्छेदास्ताञ्छराँस्ताभ्यां चण्डिकास्व शरोत्करैः । ताडयामास चाङ्गेषु शस्त्रौघैरसुरेश्वरौ ॥ १० ॥ निशुम्भो निशितं खड्गं चर्म चादाय सुप्रभम् । अताडयन्मूर्ध्नि सिंहं देव्या वाहनमुत्तमम् ॥ ११ ॥ ताडिते वाहने देवी क्षुरप्रेणासिमुत्तमम् । निशुम्भस्याशु चिच्छेद चर्म चाप्यष्टचन्द्रकम् ॥ १२ ॥ छिन्ने चर्मणि खड्गे च शक्तिं चिक्षेप सोऽसुरः । तामप्यस्य द्विधा

चक्रे चक्रेणाभिमुखागताम् ॥ १३ ॥ कोपाध्मातो नि
शुम्भोऽथ शूलं जग्राह दानवः । आयान्तं मुष्टिपातेन
देवी तच्चाप्यचूर्णयत् ॥ १४ ॥ आविध्याथ गदां सोऽपि
चिक्षेप चण्डिकां प्रति । सापि देव्या त्रिशूलेन भिन्ना
भस्मत्वमागता ॥ १५ ॥ ततः परशुहस्तं तमायान्तं
दैत्यपुङ्गवम् । आहत्य देवी बाणौघैरपातयत भूतले ॥
१६ ॥ तस्मिन्निपतिते भूमौ निशुम्भे भीमविक्रमे ।
भ्रातर्यतीव संक्रुद्धः प्रययौ हन्तुमम्बिकाम् ॥ १७ ॥

स रथस्थस्तथात्युच्चैर्गृहीतपरमायुधैः । भुजैरष्टाभिरतु लैर्व्याप्याशेषं बभौ नभः ॥ १८ ॥ तमायान्तं समालो क्य देवी शङ्खमवादयत् । ज्याशब्दं चापि धनुषश्च कारातीव दुःसहम् ॥ १९ ॥ पूरयामास ककुभो निज घण्टास्वनेन च । समस्तदैत्यसैन्यानां तेजोवधविधा यिना ॥ २० ॥ ततः सिंहो महानादैस्त्याजितेभमहाम दैः । पूरयामास गगनं गां तथोपदिशो दश ॥ २१ ॥ ततः काली समुत्पत्य गगनं क्ष्मामताडयत् । कराभ्यां

तन्निनादेन प्राक्स्वनास्ते तिरोहिताः ॥ २२ ॥ अट्टाट्ट
हासमशिवं शिवदूती चकार ह । तैः शब्दैरसुरास्त्रेसुः
शुम्भः कोपं परं ययौ ॥ २३ ॥ दुरात्मँस्तिष्ठ तिष्ठेति
व्याजहाराम्बिका यदा । तदा जयेत्यभिहितं देवैराका
शसंस्थितैः ॥ २४ ॥ शुम्भेनागत्य या शक्तिर्मुक्ता ज्वा
लातिभीषणा । आयान्ती वह्निकूटाभा सा निरस्ता
महोल्कया ॥ २५ ॥ सिंहनादेन शुम्भस्य व्याप्तं लोक
त्रयान्तरम् । निर्घातनिःस्वनो घोरो जितवानवनी

पते ॥ २६ ॥ शुम्भमुक्ताञ्छरान्देवी शुम्भस्तत्प्रहिताञ्छरान् । चिच्छेद स्वशरैरुग्रैः शतशोऽथ सहस्रशः ॥ २७ ॥ ततः सा चण्डिका क्रुद्धा शूलेनाभिजघान तम् । स तदाभिहतो भूमौ मूर्च्छितो निपपात ह ॥ २८ ॥ ततो निशुम्भः सम्प्राप्य चेतनामात्तकार्मुकः । आजघान शरैर्देवीं कालीं केशरिणं तथा ॥ २९ ॥ पुनश्च कृत्वा बाहूनामयुतं दनुजेश्वरः । चक्रायुधेन दितिजश्छादयामास चण्डिकाम् ॥ ३० ॥ ततो भगवती क्रुद्धा दुर्गा

दुर्गार्तिनाशिनी । चिच्छेद तानि चक्राणि स्वशरैः सायकाँश्च तान् ॥ ३१ ॥ ततो निशुम्भो वेगेन गदामादाय चण्डिकाम् । अभ्यधावत वै हन्तुं दैत्यसेनासमावृतः ॥ ३२ ॥ तस्यापतत एवाशु गदां चिच्छेद चण्डिका । खड्गेन शितधारेण स च शूलं समाददे ॥ ३३ ॥ शूलहस्तं समायान्तं निशुम्भममरार्दनम् । हृदि विव्याध शूलेन वेगाविद्धेन चण्डिका ॥ ३४ ॥ भिन्नस्य तस्य शूलेन हृदयान्निःसृतोऽपरः । महाबलो महावी

र्यस्तिष्ठेति पुरुषो वदन् ॥ ३५ ॥ तस्य निष्क्रामतो
देवी प्रहस्य स्वनवत्ततः । शिरश्चिच्छेद खड्गेन ततोऽ
सावपतद्भुवि ॥ ३६ ॥ ततः सिंहश्चखादोग्रं दंष्ट्राक्षुण्ण
शिरोऽधरान् । असुरांस्तांस्तथा काली शिवदूती त
थापरान् ॥ ३७ ॥ कौमारीशक्तिनिर्भिन्नाः केचिन्नेशु
र्महासुराः । ब्रह्माणी मन्त्रपूतेन तोयेनान्ये निराकृताः ॥
३८ ॥ माहेश्वरीत्रिशूलेन भिन्नाः पेतुस्तथापरे । वारा
हीतुण्डघातेन केचिच्चूर्णीकृता भुवि ॥ ३९ ॥ खण्डं

खण्डं च चक्रेण वैष्णव्या दानवाः कृताः ॥ वज्रेण चै न्द्रीहस्ताग्रविमुक्तेन तथापरे ॥ ४० ॥ केचिद्विनेशुर सुरा केचिन्नष्टा महाहवात् । भक्षिताश्चापरे काली शिवदूतीमृगाधिपैः ॥ ४१ ॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिकेमन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये निशुम्भवधो नाम नव मोऽध्यायः ॥ ९ ॥ उवाच २ श्लोक ३९ एवम् ४१ एवम् दितः ॥ ५४३ ॥

अथ ध्यानम् ॥ उत्तप्तहेमरुचिरां रविचन्द्रवह्निनेत्रां

धनुश्शरयुताङ्कुशपाशशूलम्। रम्यैर्भुजैश्च दधतीं शिव शक्तिरूपां कामेश्वरीं हृदि भजामि धृतेन्दुलेखाम्॥१०॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ निशुम्भं निहतं दृष्ट्वा भ्रातरं प्राणसम्मितम् । हन्यमानं बलं चैव शुम्भः क्रुद्धोऽब्रवीद्वचः ॥ २ ॥ बलावलेपाद्दुष्टे त्वं मा दुर्गे गर्वमावह । अन्यासां बलमाश्रित्य युध्यसे याऽतिमानिनी ॥ ३ ॥ देव्युवाच ॥ ४ ॥ एकैवाहं जगत्यत्र द्वितीया का ममापरा। पश्यैता दुष्ट मय्येव विशन्त्यो मद्विभूतयः॥ ५ ॥

दु.मू.
१७१

ततः समस्तास्ता देव्यो ब्रह्माणीप्रमुखालयम् । तस्या देव्यास्तनौ जग्मुरेकैवासीत्तदाम्बिका ॥ ६ ॥ देव्युवाच ॥ ७ ॥ अहं विभूत्या बहुभिरिह रूपैर्यदास्थिता । तत्संहृतं मयैकैव तिष्ठाम्याजौ स्थिरो भव ॥ ८ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ६ ॥ ततः प्रववृते युद्धं देव्याः शुम्भस्य चोभयोः । पश्यतां सर्वदेवानामसुराणां च दारुणम् ॥ १० ॥ शरवर्षैः शितैः शस्त्रैस्तथास्त्रैश्चैव दारुणैः । तयोर्युद्धमभूद्भूयः सर्वलोकभयंकरम् ॥ ११ ॥

अ१०

दिव्यान्यस्त्राणि शतशो मुमुचे यान्यथाम्बिका । ब
भञ्ज तानि दैत्येन्द्रस्तत्प्रतीघातकर्तृभिः ॥ १२ ॥
मुक्तानि तेन चास्त्राणि दिव्यानि परमेश्वरी । बभञ्ज
लीलयैवोग्रहुङ्कारोच्चारणादिभिः ॥ १३ ॥ ततः शरशतै
र्देवीमाच्छादयत सोऽसुरः । सापि तत्कुपिता देवी धनु
श्चिच्छेद चेषुभिः ॥ १४ ॥ छिन्ने धनुषि दैत्येन्द्रस्तथा
शक्तिमथाददे । चिच्छेद देवी चक्रेण तामप्यस्य करे
स्थिताम् ॥ १५ ॥ ततः खड्गमुपादाय शतचन्द्रं च भा

नुमत् । अभ्यधावत्तदा देवीं दैत्यानामधिपेश्वरः ॥
१६ ॥ तस्यापतत एवाशु खड्गं चिच्छेद चण्डिका ।
धनुर्मुक्तैः शितैर्बाणैश्चर्म चार्ककरामलम् ॥ १७ ॥
हताश्वः स तदा दैत्यश्छिन्नधन्वा विसारथिः । जग्राह
मुद्गरं घोरमम्बिकानिधनोद्यतः ॥ १८ ॥ चिच्छेदाप
ततस्तस्य मुद्गरं निशितैः शरैः । तथापि सोऽभ्यधाव
त्तां मुष्टिमुद्यम्य वेगवान् ॥ १९ ॥ स मुष्टिं पातयामा
स हृदये दैत्यपुङ्गवः । देव्यास्तं चापि सा देवी तलेनो

रस्यताडयत् ॥ २० ॥ तलप्रहाराभिहतो निपपात म
हीतले । स दैत्यराजः सहसा पुनरेव तथोत्थितः ॥
२१ ॥ उत्पत्य च प्रगृह्योच्चैर्देवीं गगनमास्थितः । त
त्रापि सा निराधारा युयुधे तेन चण्डिका ॥ २२ ॥
नियुद्धं खे तदा दैत्यचण्डिका च परस्परम् । चक्रतुः
प्रथमं युद्धं मुनिविस्मयकारकम् ॥ २३ ॥ ततो नियुद्धं
सुचिरं कृत्वा तेनाम्बिका सह । उत्पाट्य भ्रामयामास
चिक्षेप धरणीतले ॥ २४ ॥ स क्षिप्तो धरणीं प्राप्य

मुष्टिमुद्यम्य वेगितः। अभ्यधावत दुष्टात्मा चण्डिका निधनेच्छया ॥ २५ ॥ तमायान्तं ततो देवी सर्वदैत्य जनेश्वरम् । जगत्यां पातयामास भित्त्वा शूलेन वक्षसि ॥ २६ ॥ सगतासुः पपातोर्व्यां देवीशूलाग्रविक्षतः। चालयन्सकलां पृथ्वीं साब्धिद्वीपां सपर्वताम् ॥ २७ ॥ ततः प्रसन्नमखिलं हते तस्मिन्दुरात्मनि । जगत्स्वास्थ्यमतीवाप निर्मलं चाभवन्नभः ॥ २८ ॥ उत्पातमेघाः सोल्का ये प्रागासंस्ते शमं ययुः। सरितो मार्गवाहि

न्यस्तथासंस्तत्र पातिते ॥ २९ ॥ ततो देवगणाः सर्वे हर्षनिर्भरमानसाः। बभूवुर्निहते तस्मिन्गन्धर्वा ललितं जगुः॥ ३०॥ अवादयंस्तथैवान्ये ननृतुश्चाप्सरोगणाः। ववुः पुण्यास्तथा वाताः सुप्रभोऽभूद्दिवाकरः॥ ३१ ॥ जज्वलुश्चाग्नयः शान्ताः शान्तदिग्जनितस्वनाः ॥ ३२ ॥

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शुम्भवधो नाम दशमोऽध्यायः॥ १० ॥ उवाच ४ अर्ध १ श्लोक २७ एवम् ३२ एवमादितः ॥ ५७५ ॥ अ१०

अथ ध्यानम् ॥ बालरविद्युतिमिन्दुकिरीटां तुङ्गकुचां नयनत्रययुक्ताम् । स्मेरमुखीं वरदाङ्कुशपाशाभीतिकरां प्रभजे भुवनेशीम् ॥ ११ ॥

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ देव्या हते तत्र महासुरेन्द्रे सेन्द्राः सुरा वह्निपुरोगमास्ताम् । कात्यायनीं तुष्टुवुरिष्टलाभाद्विकासिवक्त्राब्जविकासिताशाः ॥२ ॥ देवि प्रपन्नार्त्तिहरे प्रसीद प्रसीद मातर्जगतोऽखिलस्य । प्रसीद विश्वेश्वरि पाहि विश्वं त्वमीश्वरी देवि चराचरस्य ॥ ३ ॥

आधारभूता जगतस्त्वमेका महीस्वरूपेण यतः स्थिता
सि। अपां स्वरूपस्थितया त्वयैतदाप्यायते कृत्स्नमल
ङ्घ्यवीर्ये ॥ ४ ॥ त्वं वैष्णवी शक्तिरनन्तवीर्या विश्वस्य
बीजं परमासि माया । संमोहितं देवि समस्तमेतत्त्वं वै
प्रसन्ना भुवि मुक्तिहेतुः ॥ ५ ॥ विद्याः समस्तास्तव देवि
भेदाः स्त्रियः समस्ताः सकला जगत्सु । त्वयैकया पूरित
मम्बयैतत्का ते स्तुतिः स्तव्यपरापरोक्तिः ॥ ६ ॥ सर्वभू
ता यदा देवी स्वर्गमुक्तिप्रदायिनी। त्वं स्तुता स्तुतये का

वा भवन्तु परमोक्तयः॥ ७॥ सर्वस्य बुद्धिरूपेण जनस्य हृदि संस्थिते। स्वर्गापवर्गदे देवि नारायणि नमोऽस्तु ते॥ ८॥ कलाकाष्ठादिरूपेण परिणामप्रदायिनि। विश्वस्योपरतौ शक्ते नारायणि नमोऽस्तु ते॥ ९॥ सर्वमङ्गलमङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके। शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोऽस्तु ते॥ १०॥ सृष्टिस्थितिविनाशानां शक्तिभूते सनातनि। गुणाश्रये गुणमये नारायणि नमोस्तु ते॥ ११॥ शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणे।

सर्वस्यार्त्तिहरे देवि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १२ ॥
हंसयुक्तविमानस्थे ब्रह्माणीरूपधारिणि । कौशाम्भःक्ष
रिके देवि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १३ ॥ त्रिशूलचन्द्रा
हिधरे महावृषभवाहिनि । माहेश्वरीस्वरूपेण नारायणि
नमोऽस्तु ते ॥ १४ ॥ मयूरकुक्कुटवृते महाशक्तिधरेऽन
घे । कौमारीरूपसंस्थाने नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १५ ॥
शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गगृहीतपरमायुधे । प्रसीद वैष्णवी
रूपे नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १६ ॥ गृहीतोग्रमहाचक्रे

दंष्ट्रोद्धृतवसुन्धरे। वाराहरूपिणि शिवे नारायणि नमो
ऽस्तु ते ॥ १७॥ नृसिंहरूपेणोग्रेण हन्तुं दैत्यान् कृतोद्य
मे त्रैलोक्यत्राणसहिते नारायणि नमोऽस्तु ते॥ १८ ॥
किरीटिनि महावज्रे सहस्रनयनोज्ज्वले। वृत्रप्राणहरे चै
न्द्रि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १९ ॥ शिवदूतीस्वरूपेण
हतदैत्यमहाबले। घोररूपे महारावे नारायणि नमोऽस्तु
ते ॥ २० ॥ दंष्ट्राकरालवदने शिरोमालाविभूषणे । चा
मुण्डे मुण्डमथने नारायणि नमोऽस्तु ते॥ २१ ॥ लक्ष्मि

लज्जे महाविद्ये श्रद्धे पुष्टि स्वधे ध्रुवे । महारात्रि महाविद्ये नारायणि नमोऽस्तु ते ॥२२॥ मेधे सरस्वति वरे भूति बाभ्रवि तामसि । नियते त्वं प्रसीदेशे नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ २३ ॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते । भयेभ्यस्त्राहि नो देवि दुर्गे देवि नमोऽस्तु ते ॥ २४ ॥ एतत्ते वदनं सौम्यं लोचनत्रयभूषितम् । पातु नः सर्वभूतेभ्यः कात्यायनि नमोऽस्तु ते ॥ २५ ॥ ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूदनम् । त्रिशूलं पातु नो भीतेर्भद्रकालि

नमोऽस्तु ते ॥ २६ ॥ हिनस्ति दैत्यतेजांसि स्वनेनापूर्य
या जगत्। सा घण्टा पातु नो देवि पापेभ्यो नः सुतानि
व ॥ २७ ॥ असुरासृग्वसापङ्कचर्चितस्ते करोज्ज्वलः।
शुभाय खड्गो भवतु चण्डिके त्वां नता वयम्॥ २८ ॥ रो
गानशेषानपहंसि तुष्टा रुष्टा तु कामान्सकलानभीष्टा
न्। त्वामाश्रितानां न विपन्नराणां त्वामाश्रिता ह्याश्रय
तां प्रयान्ति ॥ २९ ॥ एतत्कृतं यत्कदनं त्वयाद्य धर्म
द्विषां देवि महासुराणाम्। रूपैरनेकैर्बहुधात्ममूर्तिं कृ

त्वाम्बिके तत्प्रकरोति काऽन्या ॥३०॥ विद्यासु शास्त्रेषु विवेकदीपेष्वाद्येषु वाक्येषु च का त्वदन्या। ममत्वगर्तेऽतिमहान्धकारे विभ्रामयत्येतदतीव विश्वम् ॥ ३१ ॥ रक्षांसि यत्रोग्रविषाश्च नागा यत्रारयो दस्युबलानि यत्र। दावानलो यत्र तथाब्धिमध्ये तत्र स्थिता त्वं परिपासि विश्वम् ॥ ३२ ॥ विश्वेश्वरी त्वं परिपासि विश्वं विश्वात्मिका धारयसीति विश्वम्। विश्वेशवन्द्या भवती भवन्ति विश्वाश्रया ये त्वयि भक्तिनम्राः ॥ ३३ ॥ देवि

प्रसीद परिपालय नोऽरिभीतेर्नित्यं यथासुरवधादधुनैव सद्यः। पापानि सर्वजगतां प्रशमं नयाशु उत्पातपाकजनितांश्च महोपसर्गान् ॥ ३४ ॥ प्रणतानां प्रसीद त्वं देवि विश्वार्तिहारिणि। त्रैलोक्यवासिनामीड्ये लोकानां वरदा भव ॥ ३५ ॥ देव्युवाच ॥ ३६ ॥ वरदाहं सुरगणा वरं यन्मनसेच्छथ। तं वृणुध्वं प्रयच्छामि जगतामुपकारकम् ॥ ३७ ॥ देवा ऊचुः ॥ ३८ ॥ सर्वाबाधाप्रशमनं त्रैलोक्यस्याखिलेश्वरि। एवमेव त्वया कार्य

मस्मद्वैरिविनाशनम् ॥ ३९ ॥ देव्युवाच ॥ ४० ॥ वैवस्वतेऽन्तरे प्राप्ते अष्टाविंशतिमे युगे । शुम्भो निशुम्भश्चैवान्यावुत्पत्स्येते महासुरौ ॥ ४१ ॥ नन्दगोपगृहे जाता यशोदागर्भसम्भवा । ततस्तौ नाशयिष्यामि विन्ध्याचलनिवासिनी ॥ ४२ ॥ पुनरप्यतिरौद्रेण रूपेण पृथिवीतले । अवतीर्य हनिष्यामि वैप्रचित्तांस्तु दानवान् ॥ ४३ ॥ भक्षयन्त्याश्च तानुग्रान्वैप्रचित्तान्महासुरान् । रक्ता दन्ता भविष्यन्ति दाडिमीकुसुमोपमाः ॥४४॥

ततो मां देवताः स्वर्गे मर्त्यलोके च मानवाः । स्तुवन्तो व्याहरिष्यन्ति सततं रक्तदन्तिकाम् ॥ ४५ ॥ भूयश्च शतवार्षिक्यामनावृष्ट्यामनम्भसि । मुनिभिः संस्तुता भूमौ संभविष्याम्ययोनिजा ॥ ४६ ॥ ततः शतेन नेत्राणां निरीक्षिष्यामि यन्मुनीन् । कीर्तयिष्यन्ति मनुजाः शताक्षीमिति मां ततः ॥ ४७ ॥ ततोऽहमखिलं लोकमात्मदेहसमुद्भवैः । भरिष्यामि सुराः शाकैरावृष्टेः प्राणधारकैः ॥ ४८ ॥ शाकम्भरीति विख्यातिं तदा यास्या

म्यहं भुवि । तत्रैव च वधिष्यामि दुर्गमाख्यं महासुरम् ॥ ४९ ॥ दुर्गा देवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति । पुनश्चाहं यदा भीमं रूपं कृत्वा हिमाचले ॥ ५० ॥ रक्षांसि भक्षयिष्यामि मुनीनां त्राणकारणात् । तदा मां मुनयः सर्वे स्तोष्यन्त्यानम्रमूर्तयः ॥ ५१ ॥ भीमादेवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति । यदारुणाख्यस्त्रैलोक्ये महाबाधां करिष्यति ॥ ५२ ॥ तदाहं भ्रामरं रूपं कृत्वा संख्येयषट्पदम् । त्रैलोक्यस्य हितार्थाय वधि

ष्यामि महासुरम् ॥५३॥ भ्रामरीति च मां लोकास्तदा स्तोष्यन्ति सर्वदा । इत्थं यदा यदा बाधा दानवोत्था भविष्यति ॥ ५४ ॥ तदा तदावतीर्याहं करिष्याम्यरि संक्षयम्॥५५॥इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये देव्याः स्तुतिर्नामैकादशोऽध्यायः ॥ ११॥ उवाच ४ अर्ध १ श्लोक ५० एवम् ५५ एवमादितः ॥ ६३० ॥

अथ ध्यानम् ॥ विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कन्धे

स्थितां भीषणां कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासेविताम् । हस्तैश्चक्रगदासिखेटविशिखाँश्चापं गुणं तर्जनीं बिभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां भजे ॥ १२ ॥

देव्युवाच ॥ १ ॥ एभिः स्तवैश्च मां नित्यं स्तोष्यते यः समाहितः । तस्याहं सकलां बाधां शमयिष्याम्यसंशयम् ॥ २ ॥ मधुकैटभनाशं च महिषासुरघातनम् । कीर्तयिष्यन्ति ये तद्वद्वधं शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ३ ॥ अष्ट

म्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां चैकचेतसः । श्रोष्यन्ति चैव ये भक्त्या मम माहात्म्यमुत्तमम् ॥ ४ ॥ न तेषां दुष्कृतं किञ्चिद्दुष्कृतोत्था न चापदः । भविष्यति न दारिद्र्यं न चैवेष्टवियोजनम् ॥ ५ ॥ शत्रुतो न भयं तस्य दस्युतो वा न राजतः । न शस्त्रानलतोयौघात्कदाचित्सम्भविष्यति ॥ ६ ॥ तस्मान्ममैतन्माहात्म्यं पठितव्यं समाहितैः । श्रोतव्यं च सदा भक्त्या परं स्वस्त्ययनं हि तत् ॥ ७ ॥ उपसर्गानशेषांस्तु महामारीसमुद्भवान् । तथा

दु.मू.
१६२

त्रिविधमुत्पातं माहात्म्यं शमयेन्मम ॥ ८ ॥ यत्रैतत्प
ठ्यते सम्यङ्नित्यमायतने मम । सदा न तद्विमोक्ष्यामि
सान्निध्यं तत्र मे स्थितम् ॥ ९ ॥ बलिप्रदाने पूजाया
मग्निकार्ये महोत्सवे । सर्वं ममैतच्चरितमुच्चार्यं श्राव्य
मेव च ॥ १० ॥ जानताजानता वापि बलिपूजां तथा
कृताम् । प्रतीक्षिष्याम्यहं प्रीत्या वह्निहोमं तथा कृत
म् ॥ ११ ॥ शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी ।
तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिसमन्वितः ॥ १२ ॥

अ १२

सर्वाबाधाविनिर्मुक्तो धनधान्यसुतान्वितः । मनुष्यो मत्प्रसादेन भविष्यति न संशयः ॥ १३ ॥ श्रुत्वा ममैतन्माहात्म्यं तथा चोत्पत्तयः शुभाः। पराक्रमं च युद्धेषु जायते निर्भयः पुमान् ॥ १४ ॥ रिपवः संक्षयं यान्ति कल्याणं चोपपद्यते । नन्दते च कुलं पुंसां माहात्म्यं मम शृण्वताम् ॥ १५ ॥ शान्तिकर्मणि सर्वत्र तथा दुःस्वप्नदर्शने । ग्रहपीडासु चोग्रासु माहात्म्यं शृणुयान्मम॥ १६॥ उपसर्गाः शमं यान्ति ग्रहपीडाश्च दारुणाः ।

दुःस्वप्नं च नृभिर्दृष्टं सुस्वप्नमुपजायते ॥ १७ ॥ बाल
ग्रहाभिभूतानां बालानां शान्तिकारकम् । संघातभेदे
च नृणां मैत्रीकरणमुत्तमम् ॥ १८ ॥ दुर्वृत्तानामशेषाणां
बलहानिकरं परम् । रक्षोभूतपिशाचानां पठनादेव
नाशनम् ॥ १९ ॥ सर्वं ममैतन्माहात्म्यं मम सन्निधि
कारकम् । पशुपुष्पार्घ्यधूपैश्च गन्धदीपैस्तथोत्तमैः ॥
२० ॥ विप्राणां भोजनैर्होमैः प्रोक्षणीयैरहर्निशम् ।
अन्यैश्च विविधैर्भोगैः प्रदानैर्वत्सरेण या ॥ २१ ॥ अ १२

प्रीतिर्मे क्रियते सास्मिन्सकृत्सुचरिते श्रुते । श्रुतं हरति पापानि तथारोग्यं प्रयच्छति ॥ २२ ॥ रक्षां करोति भूतेभ्यो जन्मनां कीर्तनं मम । युद्धेषु चरितं यन्मे दुष्टदैत्यनिबर्हणम् ॥ २३ ॥ तस्मिञ्छ्रुते वैरिकृतं भयं पुंसां न जायते । युष्माभिः स्तुतयो याश्च याश्च ब्रह्मर्षिभिः कृताः ॥ २४ ॥ ब्रह्मणा च कृतास्तास्तु प्रयच्छन्ति शुभां मतिम् । अरण्ये प्रान्तरे वापि दावाग्निपरिवारितः ॥२५॥ दस्युभिर्वा वृतः शून्ये गृहीतो वापि शत्रुभिः ।

सिंहव्याघ्रानुयातो वा वने वा वनहस्तिभिः ॥ २६ ॥
राज्ञा क्रुद्धेन चाज्ञप्तो वध्यो बन्धगतोऽपि वा । आघूर्णि
तो वा वातेन स्थितः पोते महार्णवे ॥ २७ ॥ पतत्सु
चापि शस्त्रेषु संग्रामे भृशदारुणे । सर्वाबाधासु घोरासु
वेदनाभ्यर्दितोऽपि वा ॥ २८ ॥ स्मरन्ममैतच्चरितं नरो
मुच्येत सङ्कटात् । मम प्रभावात्सिंहाद्या दस्यवो वैरिण
स्तथा ॥ २९ ॥ दूरादेव पलायन्ते स्मरतश्चरितं
मम ॥ ३० ॥ ऋषिरुवाच ॥ ३१ ॥ इत्युक्त्वा सा भग

वती चण्डिका चण्डविक्रमा ॥३२॥ पश्यतामेव देवानां तत्रैवान्तरधीयत। तेऽपि देवा निरातङ्काः स्वाधिकारान्यथा पुरा॥ ३३ ॥ यज्ञभागभुजः सर्वे चक्रुर्विनिहतारयः। दैत्याश्च देव्या निहते शुम्भे देवरिपौ युधि ॥ ३४ ॥ जगद्विध्वंसिके तस्मिन् महोग्रेऽतुलविक्रमे। निशुम्भे च महावीर्ये शेषाः पातालमाययुः ॥ ३५ ॥ एवं भगवती देवी सा नित्यापि पुनः पुनः। सम्भूय कुरुते भूप जगतः परिपालनम् ॥ ३६ ॥ तयैतन्मोह्यते विश्वं सैव विश्वं

प्रसूयते। सा याचिता च विज्ञानं तुष्टा ऋद्धिं प्रयच्छति ॥ ३७ ॥ व्याप्तं तयैतत्सकलं ब्रह्माण्डं मनुजेश्वर। महाकाल्या महाकाले महामारीस्वरूपया ॥ ३८ ॥ सैव काले महामारी सैव सृष्टिर्भवत्यजा। स्थितिं करोति भूतानां सैव काले सनातनी ॥ ३९ ॥ भवकाले नृणां सैव लक्ष्मीर्वृद्धिप्रदा गृहे। सैवाभावे तथा लक्ष्मीर्विनाशायोपजायते ॥ ४० ॥ स्तुता संपूजिता पुष्पैर्धूपगन्धादिभिस्तथा। ददाति वित्तं पुत्राँश्च मतिं

धर्मे तथा शुभाम् ॥४१॥ इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये फलस्तुतिर्नाम द्वादशोऽध्यायः॥ १२ ॥ उवाच २ अर्ध २ श्लोक ३७ एवम् ४१ एवमादितः ६७१ ॥

अथ ध्यानम्॥ बालार्कमण्डलाभासां चतुर्बाहुं त्रिलोचनाम्। पाशाङ्कुशवराभीतीर्धारयन्तीं शिवां भजे॥१३॥

ऋषिरुवाच॥ १ ॥ एतत्ते कथितं भूप देवीमाहात्म्यमुत्तमम्। एवं प्रभावा सा देवी ययेदं धार्यते जगत्॥२॥

विद्या तथैव क्रियते भगवद्विष्णुमायया। तया त्वमेष वैश्यश्च तथैवान्ये विवेकिनः॥ ३॥ मोह्यन्ते मोहिताश्चैव मोहमेष्यन्ति चापरे। तामुपैहि महाराज शरणं परमेश्वरीम्॥ ४॥ आराधिता सैव नृणां भोगस्वर्गापवर्गदा॥ ५॥ मार्कण्डेय उवाच॥ ६॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा सुरथः स नराधिपः॥ ७॥ प्रणिपत्य महाभागं तमृषिं शंसितव्रतम्। निर्विण्णोऽतिममत्वेन राज्यापहरणेन च॥ ८॥ जगाम सद्यस्तपसे स च वैश्यो महामुने। सं

दर्शनार्थमम्बाया नदीपुलिनसंस्थितः ॥ ९ ॥ स च वै
श्यस्तपस्तेपे देवीसूक्तं परं जपन् । तौ तस्मिन्पुलिने
देव्याः कृत्वा मूर्तिं महीमयीम् ॥ १० ॥ अर्हणां चक्रतु
स्तस्याः पुष्पधूपाग्नितर्पणैः । निराहारौ यताहारौ तन्म
नस्कौ समाहितौ ॥ ११ ॥ ददतुस्तौ बलिं चैव निजगा
त्रासृगुक्षितम् । एवं समाराधयतोस्त्रिभिर्वर्षैर्यतात्म
नोः ॥ १२ ॥ परितुष्टा जगद्धात्री प्रत्यक्षं प्राह चण्डि
का ॥ १३ ॥ देव्युवाच ॥ १४ ॥ यत्प्रार्थ्यते त्वया भूप

त्वया च कुलनन्दन। मत्तस्तत्प्राप्यतां सर्वं परितुष्टा ददामि तत् ॥ १५ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ १६ ॥ ततो वव्रे नृपो राज्यमविभ्रंश्यन्यजन्मनि । अत्रैव च निजं राज्यं हतशत्रुबलं बलात् ॥ १७ ॥ सोऽपि वैश्यस्ततो ज्ञानं वव्रे निर्विण्णमानसः । ममेत्यहमिति प्राज्ञः सङ्गविच्युतिकारकम् ॥ १८ ॥ देव्युवाच ॥ १९ ॥ स्वल्पैरहोभिर्नृपते स्वं राज्यं प्राप्स्यते भवान् ॥ २० ॥ हत्वा रिपूनस्खलितं तव तत्र भविष्यति ॥ २१ ॥ मृतश्च भूयः सं

प्राप्य जन्म देवाद्विवस्वतः ॥ २२ ॥ सावर्णिको मनुर्नाम भवान् भुवि भविष्यति ॥ २३ ॥ वैश्यवर्य त्वया यश्च वरोऽस्मत्तोऽभिवाञ्छितः ॥ २४ ॥ तं प्रयच्छामि संसिद्धयै तव ज्ञानंभविष्याति॥२५॥मार्कण्डेय उवाच॥२६॥ इति दत्त्वा तयोर्देवी यथाभिलषितं वरम् । बभूवान्तर्हिता सद्यो भक्त्या ताभ्यामभिष्टुता ॥२७॥ एवं देव्या वरं लब्ध्वा सुरथः क्षत्रियर्षभः । सूर्याज्जन्म समासाद्य सावर्णिर्भविता मनुः ॥२८॥ सावर्णिर्भविता मनुःॐ॥२९॥

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये सुरथवैश्ययोर्वरप्रदानं नाम त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ उवाच ६ अर्ध ११ श्लोक १२ एवं २९ एवमादितः ॥ ७०० ॥ समस्त उवाच ५७ अर्ध ४२ श्लोक ५३५ अवदानम् ॥ ६६ ॥
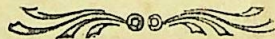
अथ श्रीमद्भगवत्या नीराजनम् ॥

ॐ जय देवि जय देवि जय कृष्णे माये जय निरवधि छाये रन्तुं रमणसुशीले त्रिगुणीकृतकाये। षट्कोणोपरि शक्तित्रयचक्रं दत्तं तदुपरि नागदलीकृतभूपुरमपि दत्तम् एवं सप्तावरणैतपरिपूरितयन्त्रं हृदये मनसा निहितं द्वाविंशतिमन्त्रं जय देवि जय देवि ॥ १ ॥ सजलघन

च्छविकाये पितृवनकृतसदने घोराननपरिभूषितारिपु भयकृतरदने शवकररचितानीविशवयुगताटङ्के मुण्ड सुमालसुशोभितशिवशवपर्यङ्के जय देवि जय देवि ॥ २ ॥ सद्यश्छिन्नशिरोवरखड्गाभयवरदे मुक्तकचावलि रुचिरे ब्रह्मादिकवरदे विपरीतारतिसक्ते दूरीकृत वसने महिषादिकपरिभक्षणरक्तीकृतरदने जय देवि जय देवि ॥ ३ ॥ पात्रासादनबल्यलिपरिपूजासकलैः ब्रह्मा दिभिरपि विबुधैरभिपूजितसुफलैः त्वच्चरणद्वयभक्तिं

ज्योषङ्किल मातः ईहे किञ्चिन्नान्यं मानसधृतशातः जय देवि जय देवि ॥ ४ ॥

इति श्रीशङ्कराचार्यविरचितं भगवत्या नीराजनं समाप्तं शुभम् ॥

ऐंह्रींक्लींचामुण्डायै विच्चे अनेन न्यासं कृत्वा भगवती मभ्यर्च्य पाठं कुर्यात् पुनः जपं समर्प्य भगवतीं प्रणमेत् ॥

अथोत्तरन्यासाः ॥

खड्गिनी शूलिनी घोरा० हृदयाय नमः। शूलेन पाहि नो देवि० शिरसे स्वाहा। प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च० शिखायै वषट्। सौम्यानि यानि रूपाणि० कवचाय हुम्। खड्गशूलगदादीनि० नेत्रत्रयाय वौषट्। सर्वस्वरूपे सर्वेशे० अस्त्राय फट् ॥ अथ ध्यानम् ॥ विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कन्धस्थितां भीषणां कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासेविताम्। हस्तैश्चक्रधरासिखेटविशिखाँ

श्चापं गुणं तर्जनीं बिभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां भजे ॥ १ ॥

अथ देवीसूक्तम् ॥

नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः। नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताःस्म ताम् ॥ १ ॥ रौद्रायै नमो नित्यायै गौर्यै धात्र्यै नमोनमः । ज्योत्स्नायै चेन्दुरूपिण्यै सुखायै सततं नमः ॥ २ ॥ कल्याण्यै प्रणतां वृद्ध्यै सिद्ध्यै कुर्मो नमोनमः। नैर्ऋत्यै भूभृतां लक्ष्म्यै श

वारिण्यै ते नमोनमः ॥ ३ ॥ दुर्गायै दुर्गपारायै सारायै सर्वकारिण्यै । ख्यात्यै तथैव कृष्णायै धूम्रायै सततं नमः ॥ ४ ॥ अतिसौम्यातिरौद्रायै नतास्तस्यै नमोनमः । नमो जगत्प्रतिष्ठायै देव्यै कृत्यै नमोनमः ॥ ५ ॥ या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति शब्दिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ ६ ॥ या देवी सर्वभूतेषु चेतनेत्यभिधीयते । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ७ ॥ या देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण संस्थिता

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ ८ ॥ या देवी सर्वभूतेषु निद्रारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ ९ ॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षुधारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १० ॥ या देवी सर्वभूतेषु छायारूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ ११ ॥ या देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १२ ॥ या

देवी सर्वभूतेषु तृष्णारूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १३ ॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षान्तिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १४ ॥ या देवी सर्वभूतेषु जातिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १५ ॥ या देवी सर्वभूतेषु लज्जारूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १६ ॥ या देवी सर्वभूतेषु शान्तिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १७ ॥ या देवी सर्व भूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १८ ॥ या देवी सर्वभूतेषु कान्ति रूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १९ ॥ या देवी सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ २० ॥ या देवी सर्वभूतेषु वृत्तिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ २१ ॥ या

देवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ २२ ॥ या देवी सर्वभूतेषु दयारूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्य नमोनमः ॥ २३ ॥ या देवी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ २४ ॥ या देवी सर्वभूतेषु मातृरूपेण संस्थिता। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ २५ ॥ या देवी सर्वभूतेषु भ्रांतिरूपेण संस्थिता । नमस्तस्यै

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनमः ॥ २६ ॥ इन्द्रियाणाम
धिष्ठात्री भूतानां चाखिलेषु या । भूतेषु सततं तस्यै
व्याप्तिदेव्यै नमोनमः ॥ २७ ॥ चितिरूपेण या कृत्स्नमे
तद्व्याप्य स्थिता जगत् । नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्त
स्यै नमोनमः ॥ २८ ॥ स्तुता सुरैः पूर्वमभीष्टसंश्रया
त्तथा सुरेन्द्रेण दिनेषु सेविता । करोतु सा नः शुभहेतु
रीश्वरी शुभानि भद्राण्यभिहन्तु चापदः ॥ २९ ॥ या
सांप्रतं चोद्धतदैत्यतापितैरस्माभिरीशा च सुरैर्नमस्य

ते । या च स्मृता तत्क्षणमेव हन्ति नः सर्वापदो भक्ति विनम्रमूर्तिभिः ॥ ३० ॥ गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् । सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्महेश्वरि ॥ ३१ ॥ * ॥ * ॥ * ॥

इति देव्या वामहस्ते जपं निवेदयेत् ॥ इति देवीसूक्तम् ॥

अस्य श्रीसप्तशतीरहस्यत्रयस्य नारायणऋषिरनुष्टुप्छन्दः महाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवता यथोक्तफलवाप्त्यर्थं जपे विनियोगः ॥

राजोवाच

भगवन्नवतारा मे चण्डिकायास्त्वयोदिताः । एतेषां प्रकृतिं ब्रह्मन्प्रधानं वक्तुमर्हसि ॥ १ ॥ आराध्यं यन्मया देव्याः स्वरूपं येन तद्द्विज । विधिना ब्रूहि सकलं यथावत्प्रणतस्य मे ॥ २ ॥ * ॥ * ॥

ऋषिरुवाच ॥

इदं रहस्यं परममनाख्येयं प्रचक्षते। भक्तोसीति न मे किञ्चित्तवावाच्यं नराधिप ॥ ३ ॥ सर्वस्याद्या महालक्ष्मीस्त्रिगुणा परमेश्वरी । लक्ष्यालक्ष्यस्वरूपा सा व्याप्य कृत्स्नं व्यवस्थिता ॥४॥ मातुलुङ्गं गदां खेटं पानपात्रं च बिभ्रती। नागं लिङ्गं च योनिं च बिभ्रती नृप मूर्धनि ॥ ५ ॥ तप्तकाञ्चनवर्णाभा तप्तकाञ्चनभूषणा । शून्यं तदखिलं स्वेन पूरयामास तेजसा ॥ ६ ॥ शून्यं तदखि

त्वं लोकं विलोक्य परमेश्वरी । बभार रूपमपरं तमसा केवलेन हि ॥ ७ ॥ सा भिन्नाञ्जनसंकाशा दंष्ट्राञ्चितवरानना । विशाललोचना नारी बभूव तनुमध्यमा ॥ ८ ॥ खड्गपात्रशिरःखेटैरलंकृतचतुर्भुजा । कबन्धहारं शिरसा बिभ्राणा हि शिरःस्रजम् ॥ ९ ॥ सा प्रोवाच महालक्ष्मीं तामसी प्रमदोत्तमा । नाम कर्म च मे मातर्देहि तुभ्यं नमोनमः ॥ १० ॥ तां प्रोवाच महालक्ष्मीस्तामसीं प्रमदोत्तमाम् । ददामि तव नामानि यानि कर्माणि तानि

च ॥ ११ ॥ महामाया महाकाली महामारी क्षुधा तृषा।
निद्रा तृष्णा चैकवीरा कालरात्रिर्दुरत्यया ॥ १२ ॥
इमानि तव नामानि प्रतिपाद्यानि कर्मभिः । एभिः क
र्माणि ते ज्ञात्वा योऽधीते सोऽश्नुते सुखम् ॥ १३ ॥
तामित्युक्त्वा महालक्ष्मीः स्वरूपमपरं नृप । सत्त्वाख्ये
नातिशुद्धेन गुणेनेन्दुप्रभं दधौ ॥ १४ ॥ अक्षमालाङ्कु
शधरा वीणापुस्तकधारिणी । सा बभूव वरा नारी नामा
न्यस्यै च सा ददौ ॥ १५ ॥ महाविद्या महावाणी भारती

वाक् सरस्वती । आर्या ब्राह्मी कामधेनुर्वेदगर्भा अधी
श्वरी ॥ १६ ॥ अथोवाच महालक्ष्मीर्महाकालीं सरस्व
तीम् । युवां जनयतां देव्यौ मिथुने स्वानुरूपतः ॥१७॥
इत्युक्त्वा ते महालक्ष्मीः ससर्ज मिथुनं स्वयम् । हिर
ण्यगर्भौ रुचिरौ स्त्रीपुंसौ कमलासनौ ॥ १८ ॥ ब्रह्म
न्विधे विरञ्चेति धातरित्याह तं नरम् । श्रीः पद्मे कमले
लक्ष्मीत्याह माता स्त्रियञ्च ताम्॥१९॥ महाकालीभारती
च मिथुने सृजतः सह । एतयोरपि रूपाणि नामानि च

वदामि ते ॥ २० ॥ नीलकण्ठं रक्तबाहुं श्वेताङ्गं चन्द्र
शेखरम् । जनयामास पुरुषं महाकालीं सितां स्त्रिय
म् ॥ २१ ॥ स रुद्रः शङ्करः स्थाणुः कपर्दी च त्रिलोच
नः । त्रयीविद्या कामधेनुः सा स्त्री भाषाक्षरा स्वरा ॥
२२ ॥ सरस्वतीं स्त्रियं गौरीं कृष्णं च पुरुषं नृप ।
जनयामास नामानि तयोरपि वदामि ते ॥ २३ ॥
विष्णुः कृष्णो हृषीकेशो वासुदेवो जनार्दनः । उमागौरी
सती चण्डी सुन्दरी सुभगा शुभा ॥ २४ ॥ एवं युव

त्रयः सद्यः पुरुषत्वं प्रपेदिरे । चक्षुष्मन्तो नु पश्यन्ति नेतरेऽतद्विदो जनाः ॥ २५ ॥ ब्रह्मणे प्रददौ पत्नीं महालक्ष्मीर्नृपत्रयीम् । रुद्राय गौरीं वरदां वासुदेवाय च श्रियम् ॥ २६ ॥ स्वरया सह संभूय विरञ्चोऽण्डमजीजनत् । बिभेद भगवान् रुद्रस्तद् गौर्या सह वीर्यवान् ॥ २७ ॥ अण्डमध्ये प्रधानादि कार्यजातमभून्नृप । महाभूतात्मकं सर्वं जगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ २८ ॥ पुपोष पालयामास तल्लक्ष्म्या सह केशवः । संजहार जग

त्सर्वं सह गौर्या महेश्वरः ॥ २९ ॥ महालक्ष्मीर्महाराज. सर्वसत्त्वमयीश्वरी । निराकारा च साकारा सैव नानाभिधानभृत् ॥ ३० ॥ नामान्तरैर्निरूप्यैषा नाम्ना नान्येन केनचित् ॥ ३१ ॥

इति प्राधानिकं रहस्यं समाप्तम् ॥

ऋषिरुवाच ॥

त्रिगुणा तामसी देवी सात्त्विकी या त्वयोदिता ।
सा शर्वा चण्डिका दुर्गा भद्रा भगवतीर्यते ॥ १ ॥ २०

योगनिद्रा हरेरुक्ता महाकाली तमोगुणा । मधुकैटभ
नाशार्थं यां तुष्टावाम्बुजासनः ॥ २ ॥ दशवक्त्रा दश
भुजा दशपादाञ्जनप्रभा । विशालया राजमाना त्रिंश
ल्लोचनमालया ॥ ३ ॥ स्फुरद्दशनदंष्ट्रा सा भीमरूपापि
भूमिप । रूपसौभाग्यकान्तीनां सा प्रतिष्ठा महाश्रिया
म् ॥ ४ ॥ खड्गबाणगदाशूलशङ्खचक्रभुशुण्डिभृत् ।
परिघं कार्मुकं शीर्षं निश्च्योतद्रुधिरं दधौ ॥ ५ ॥ एषा
सा वैष्णवी माया महाकाली दुरत्यया । आराधिता

वशी कुर्यात्पूजाकर्तुश्चराचरम् ॥ ६ ॥ सर्वदेवशरीरे
भ्यो याऽऽविर्भूताऽमितप्रभा । त्रिगुणा सा महालक्ष्मीः
साक्षान्महिषमर्दिनी ॥ ७ ॥ श्वेतानना नीलभुजा सु
श्वेतस्तनमण्डला । रक्तमध्या रक्तपादा नीलजङ्घोरुरु
न्मदा ॥ ८ ॥ सुचित्रजघना चित्रमाल्याम्बराविभूष
णा । चित्रानुलेपना कान्तिरूपसौभाग्यशालिनी ॥ ६ ॥
अष्टादशभुजा पूज्या सा सहस्रभुजा सती । आयुधा
न्यत्र वक्ष्यन्ते दक्षिणाधः करक्रमात् ॥ १० ॥ अक्ष

माला च कमलं बाणोऽसिः कुलिशं गदा। चक्रं त्रिशूलं परशुः शङ्खो घण्टा च पाशकः ॥ ११ ॥ शक्तिर्दण्डश्च र्म चापं पानपात्रं कमण्डलुः। अलंकृतभुजामेभिरायुधैः कमलासनाम् ॥ १२ ॥ सर्वदेवमयीमीशां महालक्ष्मीमिमां नृप। पूजयेत्सर्वलोकानां स देवानां प्रभुर्भवेत् ॥ १३ ॥ गौरीदेहात्समुद्भूता या सत्त्वैकगुणाश्रया। साक्षात्सरस्वती प्रोक्ता शुम्भासुरनिबर्हिणी ॥ १४ ॥ दधौ चाष्टभुजा बाणान्मुसलं शूलचक्रभृत्।

शङ्खं घण्टां लाङ्गलं च कार्मुकं वसुधाधिप ॥ १५ ॥
एषा संपूजिता भक्त्या सर्वज्ञत्वं प्रयच्छति । निशु
म्भमथिनी देवी शुम्भासुरनिबर्हिणी ॥ १६ ॥ इत्युक्ता
नि स्वरूपाणि मूर्तीनां तव पार्थिव । उपासनं जग
न्मातुः पृथगासां निशामय ॥ १७ ॥ महालक्ष्मीर्यदा
पूज्या महाकाली सरस्वती । दक्षिणोत्तरयोः पूज्ये पृ
ष्ठतो मिथुनत्रयम् ॥ १८ ॥ विरञ्चिः स्वरया मध्ये रुद्रो
गौर्या च दक्षिणे । वामे लक्ष्म्या हृषीकेशः पुरतो देवता

त्रयम् ॥ १६ ॥ अष्टादशभुजा मध्ये वामे चास्या दशान
ना। दक्षिणेऽष्टभुजा लक्ष्मीर्महतीति समर्चयेत् ॥ २० ॥
पूर्वादिदलतः पूज्या असिताङ्गादि भैरवाः। अष्टादश भु
जा चैषा यदा पूज्या नराधिप ॥ २१ ॥ दशानना चाष्ट
भुजा दक्षिणोत्तरयोस्तदा। दशानना यदा पूज्या दक्षि
णोत्तरयोस्तदा ॥ २२ ॥ कालमृत्यू च संपूज्यौ सर्वारिष्ट
प्रशान्तये। यदा चाष्टभुजा पूज्या शुम्भासुरनिबर्हिणी ॥
२३ ॥ नवास्याः शक्तयः पूज्यास्तदा रुद्रविनायकौ। २५

नमो देव्या इति स्तोत्रैर्महालक्ष्मीं समर्चयेत् ॥२४॥ अव
तारत्रयार्चायां स्तोत्रमन्त्रास्तदाश्रयाः । अष्टादशभु
जा चैषा पूज्या महिषमर्दिनी ॥ २५ ॥ महालक्ष्मीर्महा
काली सैव प्रोक्ता सरस्वती । ईश्वरी पुण्यपापानां सर्व
लोकमहेश्वरी ॥ २६ ॥ महिषान्तकरी येन पूजिता स
जगत्प्रभुः । पूजयेज्जगतां धात्रीं चण्डिकां भक्तवत्स
लाम् ॥२७॥ अर्घादिभिरलंकारैर्गन्धपुष्पैस्तथाक्षतैः ।
धूपैर्दीपैश्च नैवेद्यैर्नानाभक्ष्यसमन्वितैः ॥ २८ ॥ रुधि

शाकेन बलिना मांसेन सुरया नृप । बलिमांसादिपूजेयं विप्रवर्ज्या मयेरिता ॥ २९ ॥ तेषां किल सुरामांसैर्नोक्ता पूजा नृप कर्हिचित् । प्रणामाचमनीयैश्च चन्दनेन सुगन्धिना ॥ ३० ॥ सकर्पूरैश्च ताम्बूलैर्भक्तिभावसमन्वितैः । वामभागेऽग्रतो देव्याश्छिन्नशीर्षं महासुरम् ॥ ३१ ॥ पूजयेन्माहिषं येन प्राप्तं सायुज्यमीशया । दक्षिणे पुरतः सिंहं समग्रं धर्ममीश्वरम् ॥ ३२ ॥ वाहनं पूजयेद्देव्या धृतं येन चराचरम् । ततः कृताञ्जलिर्भूत्वा

स्तुवीत चरितैरिमैः ॥ ३३ ॥ एकेन वा मध्यमेन नैकेने
तरयोरिह । चरितार्धं तु न जपेज्जपञ्छिद्रमवाप्नुयात् ॥
३४ ॥ स्तोत्रमन्त्रैः स्तुवीतेमां यदि वा जगदम्बिकाम् ।
प्रदक्षिणानमस्कारान्कृत्वा मूर्ध्नि कृताञ्जलिः ॥ ३५ ॥
क्षमापयेज्जगद्धात्रीं मुहुर्मुहुरतन्द्रितः । प्रतिश्लोकं च
जुहुयात्पायसं तिलसर्पिषा ॥ ३६ ॥ जुहुयात्स्तोत्रम
न्त्रैर्वा चण्डिकायै शुभं हविः । भूयो नामपदैर्देवीं पूजये
त्सुसमाहितः ॥३७॥ प्रयतः प्राञ्जलिः प्रह्वः प्राणानारो

प्य चात्मनि । सुचिरं भावयेद्देवीं चण्डिकां तन्मयो भवेत् ॥ ३८ ॥ एवं यः पूजयेद्भक्त्या प्रत्यहं परमेश्वरीम् । भुक्त्वा भोगान्यथाकामं देवीसायुज्यमाप्नुयात् ॥३९॥ यो न पूजयते नित्यं चण्डिकां भक्तवत्सलाम् । भस्मीकृत्यास्य पुण्यानि निर्दहेत्परमेश्वरी ॥ ४० ॥ तस्मात्पूजय भूपाल सर्वलोकमहेश्वरीम् । यथोक्तेन विधानेन चण्डिकां सुखमाप्स्यसि ॥ ४१ ॥

इति वैकृतिकं रहस्यं समाप्तम् ॥

ऋषिरुवाच ॥

नन्दा भगवती नाम या भविष्यति नन्दजा । स्तुता सम्पूजिता भक्त्या वशीकुर्याज्जगत्त्रयम् ॥ १ ॥ कनकोत्तमकान्तिः सा सुकान्तिकनकाम्बरा । देवी कनकवर्णाभा कनकोत्तमभूषणा ॥ २ ॥ कमलाङ्कुशपाशाब्जैरलङ्कृतचतुर्भुजा । इन्दिरा कमला लक्ष्मीः सा श्री रुक्माम्बुजासना ॥ ३ ॥ या रक्तदन्तिका नाम देवी प्रोक्ता मयाऽनघ । तस्याः स्वरूपं वक्ष्यामि शृणु सर्व

भयापहम् ॥ ४ ॥ यच्छ्रुत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः । रक्ताम्बरा रक्तवर्णा रक्तसर्वाङ्गभूषणा ॥ ५ ॥ रक्तायुधा रक्तनेत्रा रक्तकेशातिभीषणा । रक्ततीक्ष्णनखा रक्तरसना रक्तदन्तिका ॥ ६ ॥ पतिं नारीवानुरक्ता देवीभक्तं भजेज्जनम् । वसुदेव विशाला सा सुमेरुयुगलस्तनी ॥ ७ ॥ दीर्घौ लम्बावतिस्थूलौ तावतीव मनोहरौ । कर्कशावतिकान्तौ तौ सर्वानन्दपयोनिधी ॥ ८ ॥ भक्तान्सम्पाययेद्देवी सर्वकामदुघौ स्तनौ । खड्ग

पात्रशिरः खेटैरलंकृतचतुर्भुजा ॥ ९ ॥ आख्याता रक्त
चामुण्डा देवी योगेश्वरीति च । अनया व्याप्तमखिलं
जगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ १० ॥ इमां यः पूजयेद्भक्त्या
स व्याप्नोति चराचरम् । भुक्त्वा भोगान्यथाकामं देवी
सायुज्यमाप्नुयात् ॥ ११ ॥ अधीते य इमं नित्यं रक्तद
न्त्या वपुः स्तवम् । तं सा परिचरेद्देवी पतिं प्रियमिवाङ्ग
ना ॥ १२ ॥ शाकम्भरी नीलवर्णा नीलोत्पलविलो
चना । गम्भीरनाभिस्त्रिवलीविभूषिततनूदरी ॥ १३ ॥

सुकर्कशसमोत्तुङ्गवृत्तपीनघनस्तनी । मुष्टौ शिलीमुखापूर्णौ कमलं कमलालया ॥ १४ ॥ पुष्पपल्लवमूलादिफलाढ्यं शाकसञ्चयम् । काम्यानन्तरसैर्युक्तं क्षुत्तृण्मृत्युजरापहम् ॥१५॥ कार्मुकं च स्फुरत्कान्ति बिभर्ति परमेश्वरी । शाकम्भरी शताक्षी सा सैव दुर्गा प्रकीर्तिता ॥ १६ ॥ उमा गौरी सती चण्डी कालिका सा च पार्वती । शाकम्भरीं स्तुवन्ध्यायञ्जपन्सम्पूजयन्नमन् ॥ १७ ॥ अक्षय्यमश्नुते शीघ्रमन्नपानामृतं जलम् ।

भीमापि नीलवर्णा सा दंष्ट्रादशनभासुरा ॥ १८ ॥
विशाललोचना नारी वृत्तपीनपयोधरा । चन्द्रहासं च
डमरुं शिरःपात्रं च बिभ्रती ॥ १९ ॥ एकवीरा काल
रात्रिः सैवोक्ता कामदा स्तुता । तेजोमण्डलदुर्धर्षा भ्रा
मरीचित्रकान्तिभृत् ॥ २० ॥ चित्रभ्रमरसङ्काशा महामा
रीति गीयते । इत्येता मूर्तयो देव्या व्याख्याता वसुधा
धिप ॥ २१ ॥ जगन्मातुश्चण्डिकायाः कीर्तिताः काम
धेनवः । इदं रहस्यं परमं न वाच्यं कस्यचित्त्वया ॥२२॥

व्याख्यानं दिव्यमूर्तीनामधीष्वावहितः स्वयम्। एतस्यास्त्वं प्रसादेन सर्वमान्यो भविष्यसि ॥ २३ ॥ सर्वरूपमयी देवी सर्वं देवीमयं जगत्। अतोऽहं विश्वरूपां त्वां नमामि परमेश्वरीम् ॥ २४ ॥

इति मूर्तिरहस्यं समाप्तम् ॥

अथ सरस्वतीकवचप्रारम्भः ॥

ब्रह्मोवाच ॥ शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि कवचं सर्वकामदम्। श्रुतिसारं श्रुतिसुखं श्रुत्युक्तं श्रुतिपूजितम् ॥१॥

स.क.
२४०

उक्तं कृष्णेन गोलोके मह्यं वृन्दावने वने । रासेश्वरेण विभुना रासने रासमण्डले ॥ २ ॥ अतीव गोपनीयं च कल्पवृक्षसमं परम् । अश्रुताद्भुतमन्त्राणां समूहैश्च समन्वितम् ॥ ३ ॥ यद्धृत्वा पठनाद्ब्रह्मन् बुद्धिमाँश्च बृहस्पतिः । यद्धृत्वा भगवाञ्छुक्रः सर्वदैत्येषु पूजितः ॥४॥ पठनाद्धारणाद्वाग्मी कवीन्द्रो वाल्मिको मुनिः ॥ ५ ॥ स्वायम्भुवो मनुश्चैव यद्धृत्वा सर्वपूजितः । कणादो गौतमः कण्वः पाणिनिः शाकटायनः ॥ ६ ॥ ग्रन्थं चकार

३६

यद्धृत्वा दक्षः कात्यायनः स्वयम् ॥ ७ ॥ धृत्वा वेदविभागं च पुराणान्यखिलानि च । चकार लीलामात्रेण कृष्णद्वैपायनः स्वयम् ॥ ८ ॥ शातातपश्च संवर्तो वसिष्ठश्च पराशरः । यद्धृत्वा पठनाद् ग्रन्थं याज्ञवल्क्यश्चकार सः ॥ ६ ॥ ऋष्यशृङ्गो भरद्वाजश्चास्तीको देवलस्तथा । जैगीषव्योऽथ जाबालिर्यद्धृत्वा सर्वपूजितः ॥ १० ॥ कवचस्यास्य विप्रेन्द्र ऋषिरेष प्रजापतिः । स्वयं बृहस्पतिश्छन्दो देवो रासेश्वरः प्रभुः ॥ ११ ॥ सर्वतत्त्व

परिज्ञानसर्वार्थसाधनेषु च । कवितासु च सर्वासु विनियोगः प्रकीर्तितः ॥ १२ ॥ ॐ ह्रीं सरस्वत्यै स्वाहा शिरो मे पातु सर्वतः । श्रीं वाग्देवतायै स्वाहा भालं मे सर्वदावतु ॥ १३ ॥ ॐ सरस्वत्यै स्वाहेति श्रोत्रं पातु निरन्तरम् । ॐ श्रीं ह्रीं भारत्यै स्वाहा नेत्रयुग्मं सदावतु ॥१४॥ ॐ ह्रीं वाग्वादिन्यै स्वाहा नासां मे सर्वतोऽवतु । ह्रीं विद्याधिष्ठातृदेव्यै स्वाहा ओष्ठं सदावतु ॥ १५ ॥ ॐ श्रीं ह्रीं ब्राह्मयै स्वाहेति दन्तपङ्क्तीः सदावतु । ऐमि

त्येकाक्षरो मन्त्रो मम कण्ठं सदावतु ॥१६॥ ॐ श्रीं ह्रीं पातु मे ग्रीवां स्कन्धं मे श्रीः सदावतु। श्रीं विद्याधिष्ठातृ देव्यै स्वाहा वक्षः सदावतु ॥ १७ ॥ ॐ ह्रीं विद्यास्वरूपायै स्वाहा मे पातु नाभिकाम्। ॐ ह्रीं ह्रीं वाण्यै स्वाहेति मम पृष्ठं सदावतु ॥ १८ ॥ ॐ सर्ववर्णात्मिकायै पादयुग्मं सदावतु। ॐ रागाधिष्ठातृदेव्यै सर्वाङ्गं मे सदावतु ॥ १९ ॥ ॐ सर्वकण्ठवासिन्यै स्वाहा प्राच्यां सदावतु। ॐ ह्रीं जिह्वाग्रवासिन्यै स्वाहाऽग्निदिशि रक्ष

तु ॥२०॥ ॐ ऐं ह्रीं श्रीं सरस्वत्यै बुधजनन्यै स्वाहा। स
ततं मन्त्रराजोऽयं दक्षिणे मां सदावतु ॥ २१ ॥ ॐ ह्रीं
श्रीं त्र्यक्षरो मन्त्रो नैर्ऋत्यां मे सदावतु । कविजिह्वाग्र
वासिन्यै स्वाहा मां वारुणेऽवतु ॥ २२ ॥ ॐ सदाम्बिका
यै स्वाहा वायव्यां मां सदावतु । ॐ गद्यपद्यवासिन्यै
स्वाहा मामुत्तरेऽवतु ॥ २३ ॥ ॐ सर्वशास्त्रवासिन्यै स्वा
हेशान्यां सदावतु । ॐ ह्रीं सर्वपूजितायै स्वाहा चोर्ध्वं स
दावतु ॥ २४ ॥ ऐं ह्रीं पुस्तकवासिन्यै स्वाहाधो मां स

दावतु । ॐ ग्रन्थबीजरूपायै स्वाहा मां सर्वतोऽवतु॥२५॥
इति ते कथितं विप्र सर्वमन्त्रौघविग्रहम् । इदं विश्व
जयं नाम कवचं ब्रह्मरूपिणाम् ॥ २६ ॥ पुरा श्रुतं धर्म
वक्त्रात् पर्वते गन्धमादने । तव स्नेहान्मयाख्यातं प्रव
क्तव्यं न कस्यचित् ॥ २७ ॥ गुरुमभ्यर्च्य विधिवद्वस्त्रा
लंकारचन्दनैः । प्रणम्य दण्डवद् भूमौ कवचं धारयेत्सु
धीः ॥ २८ ॥ पञ्चलक्षजपेनैव सिद्धं तु कवचं भवेत् । यदि
स्यात् सिद्धकवचो बृहस्पतिसमो भवेत ॥ २९ ॥ महा

स.क.
२४६

वाग्मी कवीन्द्रश्च त्रैलोक्यविजयी भवेत् । शक्नोति सर्वं जेतुं स कवचस्य प्रसादतः ॥ ३० ॥ इति ते कारावशाखोक्तं कथितं कवचं मुने । स्तोत्रं पूजाविधानं च ध्यानं च वन्दनं तथा ॥ ३१ ॥ इति श्रीब्रह्मवैवर्त्ते महापुराणे प्रकृतिखण्डे नारायणनारदसंवादे सरस्वतीकवचं नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ * ॥ * ॥ * ॥

❀ श्रीगणेशाय नमः ❀

अथ शापमोचनप्रारम्भः

ॐ चण्डीशापमोचनमन्त्रस्य वशिष्ठनारदसामवेदाधिपतिब्रह्माण ऋषयः सर्वैश्वर्यकारिणी श्रीदुर्गा देवता चरितत्रयं बीजं ह्रीं शक्तिरूपिणी कल्पितकार्यसिद्धये विनियोगः । ॐ रें रेतःस्वरूपायै मधुकैटभमर्दिन्यै ब्रह्मशापाविमुक्ता भव । ॐ श्रीं बुद्धिरूपिण्यै सैन्यना-

शिन्यै ब्रह्मशापविमुक्ता भव । ॐ रं रक्तरूपिण्यै महिषासुरमर्दिन्यै ब्रह्म० । ॐ क्षुं क्षुधारूपिण्यै देववन्दिन्यै ब्रह्म० । ॐ छां छायारूपिण्यै दूतसंवादिन्यै ब्रह्म० । ॐ श्रीं शक्तिरूपिण्यै धूम्रलोचनघातिन्यै ब्रह्म० । ॐ तृं तृषारूपिण्यै चण्डमुण्डवधकारिण्यै ब्रह्म० । ॐ क्षां क्षान्तिरूपिण्यै रक्तबीजवधकारिण्यै ब्रह्म० । ॐ लं लज्जारूपिण्यै शुम्भवधकारिण्यै ब्रह्म० । ॐ शां शान्तिरूपिण्यै देवस्तुत्यै ब्रह्म० । ॐ श्रीं श्रद्धारूपिण्यै

फलदात्र्यै ब्रह्म० । ॐ कां कान्तिरूपिण्यै राजवरदात्र्यै ब्रह्म० । ॐ मां मातृरूपिण्यै अर्गलसहितायै ब्रह्म० । ॐ ह्रीं श्रीं हूं दुर्गायै सर्वैश्वर्यकारिण्यै ब्रह्म० । ॐ क्लीं ह्रीं ॐ नमः शिवायै आनन्दकवचरूपिण्यै ब्रह्म० । ॐ काल्यै कालि ह्रीं फट् स्वाहायै ऋग्वेदरूपिण्यै ब्रह्म० ।

एवं मन्त्रं न जानाति चण्डीपाठं करोति यः ।
आत्मनश्चैव दातणां क्षयं कुर्यान्न संशयः ॥
इति शापमोचनं समाप्तम् । श्रीदुर्गार्पणमस्तु ॥

श्रीबिपिनविहारी कपूर द्वारा
नवलकिशोर-प्रेस, लखनऊ में छपकर प्रकाशित—सन् १९४८ ई० ।

इति दुर्गा सप्तशती समाप्ता

इति दुर्गा सप्तशती समाप्ता